БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

1969 ч. АПРЕЛЬ 6 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 82 (7928).

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртээ 2 көп.

Беш чылдың дөрткү чылы — 1969 чылда Кызыл хоорайның ажылчы чоннарының

СОЦИАЛИСТИГ ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРИ

В. И. Ленинниң төрүттүнгенинден бээр 100 чыл оюнга болгаш Совет Тываның 25 чылынга төлептиг ужуражырынга белеткенмишаан, төөгүлүг беш чылдың дөрткү чылында Кызыл хоорайның ажылчы чоннары дараазында социалистиг хүлээлгелерни алган.

ҮЛЕТПҮР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Үлетпүр продукциязын сайгарар талазы-биле 1969 чылдың планын хуусаа бетинде, декабрь 24-те күүседир болгаш чыл планындан ажыр 640 муң рубльдиң продукциязын сайгарар.

Үлетпүр продукциязын бүдүрериниң хемчээлин 1968 чылдың деңнелинге бодаарга 11,6 хуу өстүрер.

1969 чылда пландан ажыр 15 муң тонна хөмүр-дашты, 2 млн. кв.-шак электроэнергияны, 2 муң кубометр дилиг материалдарын, 800 эжеш хөм болгаш кидис идикти, 15 тонна колбаса кылыгларын болгаш 21 тонна кондитер кылыгларын бүдүрер.

Күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаарының болгаш бүдүрүлге чорудулгаларын механизастаанының күзели-биле күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн планга удур 2,1 хуу бедидер.

Пландан ажыр 150 муң рубльдиң орулгазын алыр.

Чогаадыкчы болгаш чаартыкчы саналдардан чыл дургузунда 85 муң рубльдиң камналгазын алыр.

ТРАНСПОРТ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Чүък сөөртүлгезиниң чыл планын хуусаа бетинде, декабрь 26-да күүседир. Пландан ажыр 34 муң тонна чүъкtү сөөртүр.

Бо чылдың 9 айларының планын Совет Тываның 25 чыл оюн таварыштыр үш хонук бурунгаар күүседир.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн планга удур 1,8 хуу бедидер.

Чыл дургузунда 350 муң литр кывар материалды, 730 комплект авторезинаны камнап алыр. Артык кезектерни болгаш электроэнергияны камныг ажыглап тургаш, Ленинчи камналга фондузунга 75 муң рубльди киирер.

Пландан ажыр 150 муң рубльдиң орулгазын алыр.

100-тен эвээш эвес чогаадыкчы болгаш чаартыкчы саналды бүдүрүлгеге шиңгээдеш, оон 17 муң рубльдиң камналгазын алыр.

Суг-биле чүък сөөртүрүнүң чыл планын сентябрь 26-да күүседир болгаш пландан ажыр 2 муң тонна чүъкtү сөөртүр. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн планга удур 2,5 хуу бедидер.

ТУДУГ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Тудуг-монтаж ажылдарының чыл планын декабрь 29-та күүседир.

Тудугга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн планга удур 1,2 хуу бедидер.

Тудуг-монтаж ажылдарының бот-үнезин планга удур 0,5 хуу чиигедир.

37 муң рубльдиң тудуг материалдарын камнап алыр.

Чогаадыкчы болгаш чаартыкчы саналдардан 35 муң рубльдиң камналгазын алыр.

1969 чылда Кызылдың электростанциязынга 6 муң квт. күштүг 5-ки турбинаны, «ТП-20» маркалыг 6-гы котёлду, теледамчыдылганың «Орбита» станциязын, политехниктиг чырыдыышкын бажыңын, поликлиниканы, Найырал кудумчузунга ниитизи-биле 23 муң 760 дөрбелчин метр хемчээлдиг автоорукту, ветбаклабораторияны, тудуг материалдары белеткээр заводтуң бирги ээлчээн, «Көк-Тей» совхозта дагаа кажаазын, складты, чуртталга бажыңнарын ажыглалга киирер. Черби суурга 14 муң дөрбелчин метр шөлдүг чуртталга бажыңнарын болгаш 1300 тонна картофель шыгжаар ийи складты тудар.

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Бир гектардан ортумаа-биле 9 центнер тарааны, 110 центнер ногаан массаны, 90 центнер картофельди, 130 центнер ногааны алыр.

1969 чылда 920 тонна тараа культураларының дүжүдүн алгаш, күрүнеге 800 тонна тарааны дужаар, бо талазы-биле планны 2 катап ажыр күүседир. 540 тонна картофельди, 425 тонна ногааны өстүргеш, күрүнеге 250 тонна картофельди, 383 тонна ногааны садар.

Тараа шөлдеринге 102 тонна минералдыг чемишчидилгени, 15 муң тонна өдекти төгер.

Мал чеминге 4148 тонна сигенни, 7485 тонна саваңны, 12 муң тонна силосту болгаш 7400 тонна концентратты белеткээр.

Төрүүр чүс малдан: 85 бызааны, 90 хураганны, 80 ивн анайын алыр болгаш дагаа чуургазының 78 хуузунуң чазылгап турарын чедип алыр. Бир инектен 1850 литр сүттү саар болгаш бир хойдан 2 кг дүктү алыр. Төрүүр дагаа бүрүзүнден 150 чуурганы алыр.

Мыйыстыг бода малды 12,4 хуу, оон иштинде инекти 20 хуу, шээр малды 10 хуу, ивини 10 хуу, кушту 16 хуу өстүрер.

1969 чылда 12160 центнер эътти, 8020 центнер сүттү, 355 центнер дүктү, 7,2 млн. борбак чуурганы бүдүрер.

Күрүнеге киир санаар деңап-биле алырга 12.650 центнер эътти, 6300 центнер сүттү, 370 центнер дүктү болгаш 6,7 млн. борбак чуурганы садар.

КОММУНАЛ АЖЫЛ-АГЫЙ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Коммунал ажыл-агыйның бүгү бүдүрүлгелери чыл планын декабрь 25-те күүседир.

Коммунал ачы-дузаның бот-үнезин 0,25 көпеекке чиигедир, бот-үнениң чиигеткениниң күзели-биле пландан ажыр 4,5 муң рубльдиң орулгазын алыр.

Коммунал ажыл-агый бүдүрүлгелериниң кышка удур септелгелерин сентябрь 1-де доозар.

Хоорайда чунар-бажыңнарның, хеп чуур чериниң болгаш одалга төптериниң авария чок ажылдаарын чедип алыр болгаш чоннуң хандырылгазының культуразын бедидер.

Кызыл хоорайның ажылчы чоннары «Тыва даг-дүгү» комбинаттың эгелекчи саналын деткивишаан, 1969 чылды күш-ажылдың Ленинчи вахтазының чылы кылдыр чарлааш, боттарынга алган социалистиг хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседирин болгаш СЭКП-ниң XXIII съездизиниң совет улустуң мурнунга салган кайгамчыктыг сорулгаларын күүседиринге төлептиг салыышкынны киирерин СЭКП ТК-га болгаш Совет Чазакка даңгыраглап тур.

Тургустунган чаңчыл ёзугаар Кызыл хоорайның ажылчы чоннары Абакан хоорайның ажылчы чоннары-биле социалистиг чарышты үргүлчүлээр деп шиитпирлээн.

Сугарылга болгаш чемишчидилге

Тыва АССР-ниң көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилериниң социалистиг хүлээлгелеринде бо чылын сугарылгалыг черлерни 40 муң гектар чедирер деп айыткан. Мону күүседип алырда, чер болганда сугарып-ла болур черлерни чөп ажыглаар ужурлуг.

Маңаа холбаштыр Мөңгүн-Тайга районнуң «Малчын» көдээ ажыл-агый артелинде бир шын эвес чүүлдү чугаалап көрейн. 1968 чылда Чеди-Тей чанынга мурнунда көк сула тарып турган шөлдү колхоз ажыглаваан. «Карылгазы улуг, орулгазы эвээш» дээр хөөн турган. Шынында ол ындыг эвес.

Мал ажылдыг колхоз болганда органиктиг чемишчидилгени ажыглап, хөрзүннү сайзырадыр, суггарылганы чорудар болза, оон эки дүжүт чүге үнмес боор.

Мурнунда чылдарда аңаа арбай тарааш, черле шору дүжүттү ап турган. Хөрзүннү хатка алыспас болгаш суггарылгага эптиг болзун дээш тарылганы дилиндектер аайы-биле чорудары ажыктыг деп саналдыг мен. Суггарылганы, чемишчидилгени чорудар болза, мал чеминге чаагай суланы өстүрүп алыры чугаажок.

Д. НАСЫК-ООЛ.

КАТАП АЖЫГЛААР

Барык хемниң ол-бо талаларында тарылгага ажыглаар шөлдер эвээш эвес. Ол хемниң хүн үнер талазында Кызыл-Тейниң, хүн бадар талазында Куу-Дагның суггарылга бугаларын чоп шаандан бээр ажыглап чораан. Ол черлерни суггарып ажыглап чораан МЧАЭ-даа, хуу кижилер-даа чыл бүрүде элбек дүжүттү өстүрүп ап келген.

Ол чер Улуг-Хем районнуң Жданов аттыг колхозунуң Ийи-Тал участогунга хамааржыр. 1948 чылда аңаа колхоз тургустунганындан бээр ол суггарылга бугаларын ажыглавайн, кургаг шөлдерни тарыыр апарган. Чаъстыг чылдарда эвээш дүжүттү ап, а каңдаашкынныг чылда шуут куруглап келген.

Мурнунда чоп ол бугаларны хүүректер-биле казып, аштап турган болза, ам чер казар күштүг техника барда, чүү боор, улуг-ла дизе 5—6 хүн херек. Ол хемниң унундан 200 ажыг гектар суггарып ажыглаар черлер тыптып болур.

Мону колхозтуң удуртукчулары кичээнгейге алыр боор деп идегедим.

Малга бызыг чем-суурну тургузары-биле сиген шөлдерин тывар, сайзырадып ажыглаарын партия болгаш чазак чугулага көрүп турар болгай.

Ынчалза-даа бо сорулгага дүүшпейн турар бир чижекти айтып көрейн. Улуг-Хемниң кежээ бээрге, Ийи-Тал суурнуң соңгу-чөөн талазында Улуг-Алаак дээр делгем ортулук бар. Оон сигенин четче кезип алырга, Ийи-Тал участоктуң бүгү малын хандырар турду. Ам ол алаактың ажыглаар чери эвээжээн, ажык чогу ковудээн. Оон чылдагааны мындыг. Ыяш ажыл-агый чери ыяш тарыыр дээш, эки сиген үнер черлерниң аразы ийи-ийи метр кылдыр чарып каапкаш, ол хевээр каггаан. Үнген ыяш-даа чок, харын сиген безин үнместеп, куу дазырлар болу берген.

Чер дугайында Хоойлуга бо байдал черле дүүшпес. Ыяш ажыл-агый чериниң ажылдакчыларының черни кайы хамаан чок үрей бээр чоруун соксатса чогуур.

Улуг-Алаактың ол сиген үнместей берген черлерин чаңгыс, азы хой чылда үнер үнүштерни мал чеминге тарыыр болза, улуг ажыктыг болур.

К. СТАЛ-ООЛ.

«Дүрген дуза»

Козельдиң механика заводу тракторлар, комбайннар, өске-даа машиналар септээр, ийи муң хире чорумал автомастерскаяны чылдың-на бүдүрүп үндүрүп турар. Ам аңаа «дүрген дузаламчының» база бир чаа хевирин төлевилеп, белеткээн. Мастерскаяны «ГАЗ-52» автомобильдиң шассизинде эптээн, машиналарны черге септээринге эргежок чугула дериглер-биле хандырган. Оон электрогаз-биле ажылдаар каңналга дериглери, суг-биле хөделир хевилекчизи, көдүрүлде кылыр дериглери, өрүмнеп уттээр станогу база бар.

(СЭТА-ның корр).

КАЛУГА.

СҮТТҮ ПЛАНДАН АРТЫККА

Чөөн-Хемчик районнуң көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери бо чылдың бирги кварталында күрүнеге 2860 центнер сүт садар планын 123,7 хуу күүседип, 680 центнерни пландан артыкка саткан. Районда СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхоз 820 центнер сүттү күрүнеге садып, планын 187 хуу күүсеткен. Совхоз эрткен чылдың бо үезинге деңнээрге сүт саалдазын 28,5 хуу көвүдеткен.

«Октябрь 30 чылы», «Искра» колхозтар болгаш «Сүт-Хөл» совхоз сүт талазы-биле квартал планын ыракта ажырып, чедиишкининиг ажылдааннар. Районнуң бүгү сүт-бараан фермаларының саанчылары, кадарчылары делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылгазының хүнү май 1-ге күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш аразында социалистиг чарышты салып, дем-күштүг ажылдап турарлар.

М. СЕВЕН.

Псковка мелиораторларының семинары болган, аңаа кышкы байдалдарда мелиоративтиг тудугларның технологиязының айтырыгларын чугаалажып көрген. РСФСР-ниң, Украинаның, Белоруссияның, Прибалтика республикаларының эртемденнери болгаш тускай эртемниглери, а ол ышкаш Финляндиядан келген төлээлер семинарга киришкен.

ЧУРУКТА: семинарның киржикчилери шарыглыг дренаж хоолайларны чүдүрерин көрүп тур.

О. ПОРОХОВНИКОВТУҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы)

БӨГҮН — ГЕОЛОГ ХҮНУ

Тываның чер байлактарын шинчилеп тыварынга каттышкан экспедицияның Кызылда төп химия лабораториязының коллективи кол черни ээлеп турар. Оларның ажылы нарын болгаш, шинчилекчилерниң тыпканы чер байлактарынга шын анализти бээринге дузалаар. Ындыг ажылга техник геолог Наталья Михайловна Помыткина улуг дуржулгалыг. Ол профессияны Ленинградка дооскаш, ам он тос чыл ажылдап турар. Оон кады ажылдап турар эжи Капитолина Евментьевна Фатеева алды чыл ажыл стажтыг болгаш лабораторияның ажылының түңнелин геологтарга дамчыдып турар. Оларның чүткүлдүг күш-ажылы ам коллективте хүндүткелдиг болу берген.

ЧУРУКТА: техник геолог Н. М. Помыткина биле К. Е. Фатеева ажыл үезинде.

А. СОДУНАМНЫҢ фотозу.

ТЫВАНЫҢ КОМПЛЕКСТИГ ГЕОЛОГИЯ ЭКСПЕДИЦИЯЗЫНЫҢ БӨЛҮК АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫН ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ХҮНДҮЛЕЛ БИЖИИ-БИЛЕ ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Республиканың минерал-чиг-эт баазазын хөгжүдеринге хөй чылдарның дургузунда үре-түңнелдиг ажылдааны дээш Геолог хүнүн таварыштыр Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Хүндүлел бижии-биле шаңнаары болза:

Иван Кузьмич Бизюк—Тапсы партиязында даг мастери.

Иван Иванович Корж—Тываның комплекстиг геология экспедициязының начальниги.

Юрий Григорьевич ИВАНОВ — Тардам партиязының улуг геофизиги.

Виктор Николаевич ЧУЧКО—Улуг-Шанган партиязының начальниги.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретарының хүлээлгезин күүседип турар К. БУДУК-ООЛ.

Кызыл хоорай. 1969 чылдың апрель 4.

Кижизидилге ажылын демниг чорудар

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак өзүп орар салгалдың коммунистиг кижизидилгезинге доктаамал кичээнгейни салып турар. ВЛКСМ хооркому, райкомнары, комсомол эге организациялары аныяктар ортузунга масса-политиктиг ажылды улам күштелдирген. Ылаңгыя назы четпээннерни күш-ажылга, коллективизмге кижизидериниң улуг ажылдары чоруп турар.

Оон-биле чергелештир комсомол организациялары, райкүүскомнарының чанында назы четпээннер херектериниң талазы-биле комиссиялар, Иштики херектер министерствозунуң салбырларында уруглар комнаталары кижизидилге ажылын ам-даа четпес чорудуп турар. Аныяктар ортузунга массалыг хемчеглерни кылып турза-даа, элээди уругларның дөгерезин хаара туттпаан. Оон түңнелинде оларның чамдык кезии комсомол, пионер болгаш өске-даа хөйнүтиг организацияларындан хоорлуп, чурум үрээр, кем-херек үүлгедир чорукtарны болдуруп турар.

Назы четпээннерниң аразында хайгаарал чок болгаш кем-херек үүлгедир чорукtарны болдурбас талазы-биле комсомол организациялары биле Иштики херектер министерствозунуң органнарының кады чорудар ажылының дугайында айтырыгны ВЛКСМ обкомунуң бюрозунуң болгаш ИХМ-ниң коллегиязының каттышкан хуралынга көрген. Аңаа партия, совет, комсомол, профэвилел, суд, прокуратура органнарының калбак активи олурушкан. Тыва АССР-ниң иштики херектер министриниң оралакчызы эш П. П. Селивановтуң болгаш ВЛКСМ обкомунуң секретары эш А. К. Бакулинниң илеткелдерин дыңнап чугаалашкан.

Сөөлгү үеде элээди уругларның талазындан кем-херек үүлгедир чорукtарны болдуруп турарын эш Селиванов чижектерге адап тургаш чугаалаан. Ылаңгыя Кызыл хоорайда, Барыын-Хемчик, Каа-Хем районнарда байдал эки эвес. Эрткен чылдың-биле деңнээрге, бо чылдың бирги кварталында кем-херек үүлгедиглери бо черлерде көвүдээн. Үүлгедиглерниң хөй кезиин өг-бүлеге четпес кижизидилге ап турар уруглар болдуруп турары анализтен көзүлген.

Өзүп орар салгалдың кижизидилгезинге школа улуг рольдуг. Хөй-хөй школалар, ында комсомол, пионер организациялары өөреникчилерниң коммунистиг кижизидилгезин чедиишкинниг боттандырып турар. Уругларның психологтуг болгаш хар-назы байдалдарынга, сонуургалынга дүүштүр комсомол болгаш пионер ажылын чорударын сайзырангайжыткан.

Ындыг болза-даа чамдык школаларда өөредилге-кижизидилгелиг ажылды чогуур деңнелинге чедир тургуспайн турарын илеткелчилер, санал бергеннер шүгүмчүлээн. Катап олурар, азы шуут өөренмейн баар чорукtар хөй. Ылаңгыя Тожу районнуң Тоора-Хем, Туранда № 2, Өөктүң сес чыл, Таңдының Кочетов, Тес-Хемниң Самагалдай школаларында кижизидилге ажылын четпес тургускан. Ол школаларда школа биле өг-бүлениң харылзаазы кошкак, өөреникчи бүрүзү-биле тускай ажыл чоруттунмайн турар.

Чайгы каникул үезинде школалар чанынга пионерлерниң каттышкан дружиналарын тургузары эргежок чугула. Чайгы үеде дыка хөй назы четпээннер кандыг-даа хайгаарал чок артып турар. ВЛКСМ райкомнары, хооркому элээди уруглар-биле ол үеде чорудар хемчеглерни ажылдап кылыры негеттинип турар. Элээди уругларны кижизидеринге багай салдарлыг бүгү-ле чүүлдер-биле эптеш чок демиселди чорудар херек. Бо талазы-биле комсомол организациялары, ИХМ-ниң, суд, прокуратураның органнары, назы четпээннерниң херектериниң талазы-биле Советтерниң комиссиялары демниг ажылдап, тодаргай хемчеглерни кады кылыр ужурлуг. Ортумак тускай өөредилге черлеринге кижизидилге ажылын бүгү тала-биле күштелдирерин ында комсомол организациялары холга алыр ужурлуг.

Элээди уругларның талазындан кем-херек үүлгедир чорукtарны болдурбазының баш удур хемчеглерин комсомол, профэвилел организациялары, ИХМ-ниң, прокуратураның, судтуң органнары, улус чырыдыышкынның, культураның, спорттуң албан черлери сырый харылзаалыг чорудары үре-түңнелге чедирер. Ынчангаш тус-тус черлерге тодаргай хемчеглерни боттандырар ужурлуг.

ВЛКСМ обкомунуң бюрозу биле ИХМ-ниң коллегиязының каттышкан хуралы назы четпээннерниң аразында хайгаарал чок болгаш кемниг херек үүлгедир чорукtарны болдурбазының тодаргай хемчеглерин хүлээп алган.

А. КОЛ,
«Шынның» тускай корреспондентизи.

КОНКУРСТУ ЧАРЛААН

ССРЭ-ниң Чогаалчылар эвилелиниң баштаар чери-биле кады ССРЭ-ниң Иштики херектер министерствозу чурттуң иштики херектер ажылдакчыларының дугайында эң эки литература-чечен чогаал дээш бүгү-эвилел конкурузун чарлаан.

СЭТА-ның корреспондентизи-биле беседазынга ССРЭ-ниң иштики херектер министриниң оралакчызы Б. А. Викторовтуң чугаалааны: 1970 чылдың апрель 1-ге чедир үргүлчүлээр бүгү-эвилел конкурузунуң сорулгазы болза, бистиң ажылчыларывыстың эрес-маадырлыг ажыл-чорудулгазын чүгле төлептиг көргүзеринде эвес, совет хоойлуларны чайгылып чокка сагыырының ёзузунга, корум-чурумну, күш-ажыл болгаш күрүне сагылга-чурумун хүндүлеп көөрүнге кижилерни кижизидип турар чайынналчак болгаш бедик шынарлыг чечен чогаалдар биске херек. Ылаңгыя аныяктарның болгаш элээди уругларның эрге кижизидилгезин кончуг чугула, ол чорук оларның иштинге ниитиниң корум-чурумун үрээр чорукtарны болдурбазын баш бурунгаар сагындырарынга, кем-херек үүлгедир чорукtарны чайладырынга дузалаар.

Сөөлгү чылдарның дургузунда прозаиктер, драматургтар, сценаристер иштики херектер органнарының ажыл-чорудулгазының дугайында сонуурганчыг чогаалдарны эвээш эвести бижээн деп В. А. Викторов чугаалаан. Ындыг болза-даа «бистиң» темаларывыска талантылыг чаа чогаалдарны тургузарын литератордардан манап турар бис.

(СЭТА).

Братиславада чеде берген

ССРЭ-ниң камгалал министри Совет Эвилелиниң Маршалы А. А. Гречко биле ССРЭ-ниң даштыкы херектер министриниң оралакчызы В. С. Семенов апрель 4-те Братиславада чеде берген. Словакияның Компартиязының ТК-ның бирги секретары Г. Гусак болгаш Словакияның КП ТК-ның Президиум кежигүннери оларны хүлээп алган.

(СЭТА).

«Космос-276» — ужудуушкунда

Черниң «Космос-276» дээр ныымал спутнигиниң ээлчеглиг салып үндүрүүшкүнүн 1969 чылдың апрель 4-те Совет Эвилелинге боттандырган. 1962 чылдың март 16-да СЭТА-ның чарлааны програмга дүүштүр космос делгемин шинчилээрин улам ыңай үргүлчүлээринге херектиг эртем аппаратуразын спутниктиң иштинде тургускан.

(СЭТА).

Садыг бөгүн болгаш даарта

Эвилелдешкен республикаларның садыг министрлериниң Москвага болган чөвүлел хуралынга садыгны болгаш ниитиниң чемненилгезин улам ыңай экижидерниң айтырыгларын чугаалажып көрген. СЭТА-ның корреспондентизи беш чылдың дөрткү чылында ол адырның ажылдакчыларының сорулгаларының дугайын чугаалап бээрин ССРЭ-ниң садыг министри А. И. СТРУЕВТЕН дилээн.

— Эрткен чылга бодаарга бо чылын чемниң хөй продуктуларынга болгаш үлетпүр бараанарынга чоннуң херегледиин долузу-биле хандырар деп, министр чугаалаан. 1968 чылдыынга деңнээрге бараан саарылгазы ниитизи-биле 8,6 хуу улгадыр. Бо адырның ындыг дүрген хөгжүлдези совет кижилерниң орулгаларының өзүлдезиниң бедик темпилери-биле болдунган.

Херегледиң чүгле сан талазы-биле эвес өзүп турарын демдеглээри чугула. Херегледиң байдалы база боттуу-биле өскерлип турар. Чон үнелиг чем продуктуларны хөйнү садып ап турар апарган. Чиик үлетпүрнүң кылыгларынга болгаш культура амыдырал бараанарынга херегледер оңза дүрген улгаткан.

Аңаа дүүштүр бо чылын бараан курлавырларының байдалын тодарадып турар. Чижээ, магазиннерге үлетпүр бараанары 1968 чылдыындан барык 10 хуу хөй кирер. Садып алыкчылар тон, костюм, платье, хөвең-саазын сорочкалар болгаш өске-даа даараныылга кылыгларын, оон иштинде уруглар хевин хөйнү садып ап болур. Эрткен чылдыындан 52 миллион хөй санныг даштыкы трикотажты садар. Хөм болгаш резин идиктерни садары көвүдээр.

Ындыг болза-даа бо бараанар ам дээрезинде чедишпейн турар. Ам даараныылга бүдүрүлгелерни тударының темпилерин дүргедеткен болгаш оларны ажыглаалга киирер байдалды экижидер арганы бээр.

Садыгның материал-техниктиг баазазы канчаар хөгжүүрүл? оон организациязынга чаа чүү болурул?

— 1969 чылда 50 муң ажылдаар олуттуг магазиннерни, ниитиниң чемненилгезиниң 750 муң олуттуг бүдүрүлгелерин тудуп ажыглалга киирер. Бараанар складтарының шөлү, картофель, ногаа шыгжаар черлерниң болгаш соодукчуларның ишкири алгыыр.

Бот-хандырылга магазиннериниң четкизин хөгжүдеринге оңза кичээнгейни салыр. Мынчага чедир чүгле кызыы специализастаан магазиннерни: хлеб, сүт, ногаа садар магазиннерни ажыдып келген. Ынчангаш садып алыкчылар херегләэн чүүлдерин чаңгыс магазинден шуптузун садып алыр аргажок болуп турар. Универмагтарны организастаарының дуржулгазы бодун бадыткаан. Садып алыкчы бүрүзү херегләэн бүгү продуктуларны садыгжыларның дузазын дилевейн, ындыг магазиннерден садып ап болур. Ол дуржулганы чер болганга нептередир херек.

Үлетпүр бараанарын садарынга бот-хандырылганы ажыглаарын база эгелээн. Чижээ, Винницада универмагты бот-хандырылгаже шилчиткен чорук чүгле садыгның культуразын элээн бедиткен эвес, харын база бир садыгжыга онааштыр ортумаа-биле бараан саарылгазы бүдүн чарлык катап көвүдээрин хандырган, садыгжыларның 25 хуу хирезин хостаар арганы берген.

Садыгның культуразын бедидер төлээде, хөй чүвени ам-даа кылыр ужурлуг. Садып алыкчыларны кичээнгейлиг болгаш билдилиг хандырып турар садыгжыларны кандыг-даа янзы-биле деткип шаңнаар ужурлуг. Аңаа мораль-даа база материал-даа талазы-биле идиг бериишкиннерин ажыглааза чогуур.

Бо чылын садыгның болгаш ниитиниң чемненилгезиниң ажылдакчыларының армиязы 300 муң ажыг кижиге көвүдээр. Ынчаарда бүгү магазиннерни, столоваяларны болгаш кафелерни садыгжылар, поварлар, буфетчиктер, кассирлер-биле бүрүн четчелээр, чоннуң хандырарын экижидер арганы бээр.

Ам В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болурунга алдар кылдыр, беш чылдың дөрткү чылының даалгаларын чедиишкинниг күүседир дээш социалистиг чарыш бүгү республикаларда калбарган дээрзин А. И. Струев беседаның түңнелинде чугаалаан. Садыг ажылдакчыларының республика чөвүлел хуралдарынга социалистиг хүлээлгелерни ап турар. Ол хүлээлгелерни күүседир чорук бистиң адырывыстың мурнунда тургустунган сорулгаларны эң эки боттандырар арганы бээр.

Партийжи амыдырал

АНЫЯК КОММУНИСТЕР-БИЛЕ АЖЫЛ

СЭКП-ниң XXIII съездизи партияга чаа кежигүннерни бүгү талазы-биле шилип тургаш киирип алырынче болгаш аныяк коммунистер-биле кижизидилге ажылын күштелдиреринче эге организацияларның кичээнгейин угландырган. Коммунист бүрүзү партияга кирген хүнүнден эгелээш-ле, ол алдарлыг атты бедии-биле үнелеп, идегелдибиле эдилээр хүлээлгелиг.

Партия кежигүннериниң составының шынарының болгаш аныяк коммунистерни кижизидериниң дугайында сагыш салыышкын эге организацияларның бир чүгула сорулгазы болур. Чүге дээрге, партия эге организацияларды чаа кежигүннерни СЭКП-ниң хүрээлеңинге киирип алыр болгаш аңаа аныяк коммунистер партияның ёзулуг шынчы дайынчылары кылдыр быжыглып канналар.

Бо талазы-биле чамдык ажылдарны Каа-Хем районнуң партия организациялары чорудуп турар. Партия кежигүннуңге кирип турарларның составын үргүлчү аналитеп, олар-биле хүн бүрүде чорудар кижизидилге ажылының деңнелге бедидер болгаш бүдүрүлгениң кол-кол участоктарынга партияның организас-массалыг ажылдарын күштелдирип, ажыл-агый айтырыгларын шиитпирлээринге коммунистерниң киржилгезин, оларның принципкалдыг чоруун база онаашкан ажылынга хүү харыысалгазын бедиреринче угланган чамдык ажылдарны чорудуп келген.

СЭКП-ниң хүрээлеңинге чаа кежигүннерни бүгү талазы-биле шилип тургаш киирип алыр ажылды «Совет Тыва» совхозтуң партия организациязы (секретары эш Д. Сая) сөөлгү үеде элээн экижиткен. Кежигүнге кирерин күзээн ажылчыннар-биле чогуур кижизидилге ажылын чорудуп, чоп-биле быжыг харылзааны тудуп, оларны хөй-ниитиниң ажылынче киириштирип, янзы-бүрү даалгаларны оларга берип, организацияның ажылынче оларны хаара тудуп, партияның иштики амыдыралының айтырыглары-биле үргүлчү таныштырып, оларның идей талазы-биле канналышкынынче улуг кичээнгейни салып турар. Оон соонда оларның эң экилерин, бодунуң амыдыралын партия-биле кезээ мөңгеде холбаарын күзээннерни СЭКП-ниң хүрээлеңинге шилип киирип ап турар.

Эрткен чылын 9 кижини партия кежигүнүнүң кандидадынга болгаш 4 кижини партияның кежигүнүге хүлээп алган. Оларның хөй нуруузу комсомолду дамчыштыр киргеп. Сундуй Хүлер-оол эрткен чылын 556 га черинь дүжүдүн ажаап алган, амгы үеде совхоз бүдүрүлгезинде чолажчылап ажылдап, хүн нормазын үргүлчү 110—120 хуу күүседип, хөй-ниитиниң ажылынга идепкейлиг киржип турар. Ол чедиишкиннери дээш ВЛКСМ Төп Комитеди ону «Бүдүрүлгенин мурнакчызынга» деп хөрек демдээ-биле шаңнаан. Ол-да совхозтуң 8 чыл школазының өөредилге эргелекчизи аныяк коммунист Идам Ким онаашкан ажылынга кызымаккай чоруун көргүзүп, аныяк салгалды коммунистиг ёзуга кижизидип, совхозта херээженнер чөвүлелин даргалап, чон ортузунга политиктиг кижизидилге ажылын бедик деңнелге чорудуп, ыракузак черлерде чурттап, ажылдап турар малчыннарже план ёзугаар үнүүшкүннерни кылып, оларга лекция, беседаны кылып берип турар. Кудумчу концерттерин совхозта комсомол, партия организацияларыбиле кады организастыг эртирип турар.

Бо чылдың бирги кварталында партия кежигүнүнүң кандидадынга 4 кижини хүлээп алган, оларның кайызыдаа совхоз бүдүрулгезинде ажылдап, мурнакчыларның одуруунда кирип турар. Зоя Сат — аныяк тудугжу, чоокта чаа болуп эрткен чер-чер Советтеринге соңгулдала ону район Советиниң депутадынга соңгаан, ол эш-өөрүнүң бо улуг идегелин ажыл-херекбиле бүзүредирин СЭКП кежигүнүнге кандидатка кирип тура аазаан. Ол ону күүседип шыдаар-даа.

Партия кежигүнүнге чаа киргеннер-биле ажылды күштелдирип, оларга партияның Уставының болгаш Программазының дугайында беседаларны чорудуп, СЭКП-ниң кежигүнүнге киреринь күзээнерге рекомендация берген эштериң харыысалгазын бедидип, чаа кежигүннериниң кандидат хуусаазын эртип турарының үезинде оларның-биле быжыг харылзааны тулуп, партияның даалгаларын болгаш база бодунуң кылып турары ажыл-херээн канчаар күүседип турарының дугайында оларның кыска информацияларын партбюрога болгаш партия хуралдарынга дыннап турарын «Бүрен» совхозтуң, «Тиилелге» колхозтуң партия организациялары (секретарылары эштер Катцина, Фунтиков) чедип алган.

Коммунистиг ниитилелдиң херээ дээш демиселге болгаш ниитилелдиң херээнге кайы хире бердингени кижиниң күш-ажылга хамаарылгазындан болгаш оон хөй-ниитиниң ажылынга киржилгезинден база ол хүн бүрүнүң амыдыралынга, өг-бүлезинге канчаар бодун ап чоруурундан көстүп турар. СЭКП кежигүнүнге кандидаттардан Л. Шишулина, Л. Оюн («Октябрьның 30 чылы» колхозтан), А. Белова (Эржей школазындан), А. Чичикин (ыяш ажыл-агыйдан) олар болгаш өскелер-даа онаашкан ажылынга ак сеткилдиг чоруун көргүзүп, хөй-ниитиниң ажылынга идепкейлиг киржип турар. Аныяк коммунист Л. Оюнну ап көрээл. Ол мурнуунда Кундустуг көдээ Советиниң секретарынга ажылдап тургаш партия кежигүнүнге кандидатка кирген. Кажан Оюнну партия кежигүнүнге киирип алырга ону төп сүтбараан фермазынче саанчылап чорударын партия эге организациязындан дилээн, оон күзелин хандырган. Ол үеде колхозка саанчылар чедишпес турган. Фермага саанчылап ажылдап киргеш, саанчыларның талазындан ажыл шагы үзер чоруктү болдурбазынче угланган хемчегларни дораанна ап, идепкейин илередип эгелээн. Ам ол ферманың мурнакчы саанчыларының бирээзи, эрткен чылын бир саар инекке онааштыр 1560 литр сүттү саап алган. Ол ам чаа социалистиг хүлээлгезин күүседири-биле кызымаккай ажылдап турар.

СЭКП-ге чаа кежигүннер хүлээп алыр ажылды чамдык партия эге организациялары четпес чорудуп турар. «Октябрьның 14 чылы» колхозта партия эге организациязы (секретары эш А. Д. Есипов) сөөлгү үш чылда чаңгыс-даа чаа кежигүн хүлээп албаан. Ындыг байдал «Коммунизмче орук» колхозта, ыяш ажыл-агый черинiң партия организацияларында база бар. Чамдык черлерде чаа кижилерни партияга хүлээп алырда оларны бүгү талазы-биле өөренип көрбес, чүгле оон бодунуң онаашкан ажылынга хамаарылгазын көрүп тура киирип алыр чоруктар бар. Ындыг чорук «Бүрен» совхозтуң болгаш «Тиилелге» колхозтуң партия организацияларынга турган.

Эрткен чылдың декабрьда «Бүрен» совхозтуң партия организациязы СЭКП кежигүнүнге кандидат кылдыр М. Метелицаны хүлээп алган. Ол бүдүн чылдың дургузунда совхоз бүдүрүлгезинге чүгле 78 хүн ажылдаан болгаш ажылчыннар ортузунга үшүдүрүм чугаа үндүреринге ынак кижи турган. Хуралдың шиитпириниң соонда белүк ажылчыннар партия райкомунга билдириишкин киирген. Хыналданың түңнели чүнү көргүскенил дээрге, Метелицаны партия кежигүнүнге кандидатка киирип алыр кандыг-даа үндезин чок болган. СЭКП райкомунуң бюрозу эге организациязының шиитпирин бадылавайн барган. «Тиилелге» колхозтуң партия организациязы СЭКП кежигүнүнге кандидат кылдыр А. Бортниковту хүлээп алгаш, ону хөй-ниитиниң ажылынга кошкак киириштирип, аңаа партийжи даалганы бергеш, оон күүседизин четпес хынап, оон кандидат хуусаазын канчаар эртирип турарының дугайында кичээнгейни кошкатканында, ол партия организациязындан адырлып, кандидат стажының эртип турарының үезинде салдынган негелделерни күүсетпээниден ону СЭКП кежигүнүнге киирип алырын коммунистерниң шиити хуралындан ойталаан.

Бистиң районнуң чүс ажыг аныяк коммунистериниң 96 хуузу партияның политчырыдыышкынында, дээди болгаш ортумак өөредилге черлеринде 35 кижи бот-өөредилге-биле өөренип турар. Аныяк коммунистерден В. Непомняший, И. Занина ам ийиги дээди эртеминиң дипломун алыры-биле Иркутскиниң көдээ ажылагый институдунуң экономика салбырында өөренип турар. Ындыг чижектер хөй. СЭКП райкому квартал санында-ла аныяк коммунистерниң өөредилгезин эрттирерин практикалап турар. Аңаа партия тургузуунуң болгаш марксисчи-ленинчи теориянның айтырыгларының дугайында лекцияларны номчуп турар. Оларның партия хуралдарында идепкейин бедидип, оларга чугаалажып турар айтырыгларның талазы-биле саналоналын дыңнап, партия хуралдарынга, партбюрога айтырыглар белеткээри-биле даалганы берип, оон чогуур күүседизин хынап турарын «Совет Тыва», «Бурупгаар», «Кызыл тук» совхозтарда партия организациялары чедип ап турар.

Чамдык таварылгада аныяк коммунистер хуралдарга чугаалажып турар айтырыгларны шын шиитпирлээринге киржип, аңаа принципиалдыг шүгүмчүлелдиг саналдарны кедүрериниң орнунга чүнүдаа чугаалавайн, аңаа-ла олуржуп эртип турар чоруктар бар. Маңаа чүгле ындыг аныяк коммунистер эвес, а партия эге организациязы база буруулуг. Чамдык эштер хуралга санал бээринден арай дидинмес, ыядыр, а херек кырында ол санал-оналын бериксеп олурар. Ындыг таварылгада хоочун коммунистерден оларны хей-ээт киирер, деткиир болгаш сүмелээр ужурлуг.

Районнуң партия организациялары аныяк коммунистербиле ажылды күштелдирип, оларның бүгү күжүн партия организацияларының дайынчы арга-шинээзин бедиреринче база бүгү коллективтиң күжүн беш чыл планын хуусаа бетинде күүседиринче, В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр чүс чыл болган оюн улуг күш-ажылчы чедиишкинниг уткуурунче мобилизастап турар.

С. ТАНАА,
СЭКП Каа-Хем райкомунуң секретары.

Шефтелге

Ортумак школаның келир кыжын одаар ыяжын белеткээри-биле Тээли суурнуң албан организация чергери, коллективтери чоокта бир хүн массалыг шеф организастаан. Оон түңнелинде 186 кубометр одаар ыяшты белеткээн. Оон иштинде райпо коллективи (даргазы Б. Сарыглар) 80 кубометр, райкүүскомшуң сан-хөө килдизи (эргелекчизи С. Ховалыг) 17 кубометр ыяшты каккаш, хүлээдип берген.

Воскресникке шериг комиссариадының, райкүүскомнуң, партия, комсомол райкомнарының, коммунал ажыл-агый черинiң коллективтери идепкейлиг киришкен. Мындыг шефтерни моон соңгаар-даа организастаар.

М. КЫРЛЫГ-КАРА.
Бай-Тайга район.

* * *

«Дөң-Терезин» совхозтуң ажылчын, албан-хаакчыларының дыштанар хүн санында малчыннарга шеф организастаары чаңчыл апарган.

О. Борбак-оолдуң удурткан ийиги бригаданың төрүүр 2570 ажыг хоюнуң хөй кезии оолдапкан, чаш хураган шупту менди. Бригадада чем курлавырлыг: нок сиген, сула, чарба, кукуруза болгаш дус бар. Малчыннарже суг соортүлгезин эки организастаан.

Бо бригаданың хойжулары О. Күр-Седи, С. Ока, О. Дончут-оол оларның кыштаглырына болган шеф организастыг эрткен. Кажаалардың корженин коптарып арыглаан. Шефке О. Малчынмаа, М. Байыр-оол, К. Моңге, О. Алдын-оол, О. Казак-оол болгаш өскелер-даа эки ажылдааннар.

Мындыг янзылыг шефтер моон соңгаар-даа болур.

А. ДОПЧАА.
Барыын-Хемчик район.

Кадыкшылдың хүну

1948 чылдың апрель 7-де Кадык камгалалының бүгү делегей организациязының Уставы күштүг болуп эгелээн. Оон бээр 21 чыл эрткен. Ол организация оон бээр чылдынна бодунуң хүнүн демдеглеп турар.

1969 чылда кадык камгалалының бүгү делегей хүнүнүң темазы — «Чонның кадыы, күш-ажыл болгаш оон будурукчулуг».

Чонның кадыы болгаш күш-ажылдың будурукчулуг ниитилел хөгжүлдезиниң чугула кезии болу берген. Ол ийи биллиг боттарының аразында холбаалыг болгаш бот-бодунга немелде болур мөзүлүг. Кадыкшыл чокка күш-ажылдың бедик будурукчулуг болурун чедип алыр арга база чок. Күш-ажыл бедик будурукчулуг болганда, чонның кадыын камгалаарынга эргежок чугула чүүлдерни база тургузуп бээр.

Чонның кадыын чүгле аарыг-аржык чок болгаш магаботтуң четпестерге таварышкан турбазы эвес, харын күш-шыдал, угаан-бодал болгаш социал талазы-биле база чаагай байдалдыг турары кылдыр билзе чогуур деп, Кадык камгалалының бүгү делегей организациязының Уставының киирилде кеззээде айыткан. Кижиниң кадыы болза оон чүгле аарыг-аржыкка таварышпазы болгаш кемдевези эвес, харын күш-шыдал, угаан-бодал талазы-биле база дески сайзыраңгай болгаш турары болур дээни ол.

Бодунуң аарыг-аржыкка таварышпазының болгаш кадыын бижыглаарының аргазын кижи төрелгетен хөй-хой чылдарның дургузунда дилеп келген.

Бистиң чуртувустуң чартык чүс чыл дургузунда эрткен төөгүзү ниитилел амыдыралының бүгү талаларынга кайгамчык улуг чедиишкиннерниң чедип алдынганы-биле демдеглеттинген. Кадык камгалалының чаа, социалистиг системазын тургускаңы Совет эрге-чагырганың шылгарангай чаалап алышкыннарының бирээзи болган.

Кадык камгалалы марксизмленинизмниң өөредиин барымдаалааш, ажылчы чоннарның кадыын ниитилелдиң байлаа, күш-ажылдың будурукчулуун бедидериниң эң чугула баштайгы белеткелдериниң бирээзи, коммунизм тургузукчузу—кижиниң күш-шыдал болгаш угаан-бодал талазы-биле дески сайзыраарынга эргежок чугула база бир арга кылдыр көрүп турар.

Ажылчыннарның кадыын улам экижидер, оларның күш-ажылын чиигедир, аар ажылдарны хол-биле кылырын машиналар-биле солуур чугула хемчеглерни боттандырары толевилеттиниң турар деп, СЭКП-ниң XXIII съездизинге чаа беш чыл планының кол сорулгаларын чугаалааш, эш А. Н. Косыгин демдеглээн. Амгы үениң машиналары кижилериң чүгле күш-биле эвес, харын угаан-бодал-биле ажылдаарын база дыка чиигедир, ону улам чогумчалыг болдурар.

1966—1970 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдеринiң беш чыл планының талазы-биле СЭКП-ниң XXIII съездизиниң Директиваларында эң чугула хей-хой сорулгалар толевилеттинген, оларны боттандырары кадык камгалалының органнарының ажылчорудулгазындан, медицина эртеминиң чедиишкиннеринден болгаш ажылчы чоннарның кадыының байдалындан дыка хамаарыжыр.

«Бөгүнгү медицина чүгле эң кижиниг болгаш кижи бүрүзүнге херек эртем адыры эвес, харын ниитилелдиң үнелиг, материалдыг байлактарын улам ковүдедир, боттуг бүдүрүкчу адыр болур. Кадык камгалалынга үндүрер чарыгдалдар база-ла бүдүрүлгениң чепсек-хереклерин болгаш дериглерин бүдүрериңге үндүрер чарыгдалдар ышкаш, бот-бодунга немелде болбушаан, күш-ажылдың бүдүрүкчулуун бедидериниң материалдыг, угаан-бодал, физиология белеткелдерин тургузуп бээр» деп, академик Б. В. Петровский бижээн.

Беш чыл планын чедиишкинниг күүседиринге күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаарының аргаларын калбаа-биле ажыглаары улуг рольдур. Күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаарының принциптерин толевилээри чүгле экономика, технология чедиишкиннерин эвес, харын медицина, социалгигиена чедиишкиннерин база ажыглаарын үндезин болдурган.

Совет ниитилелге социалистиг будурулге ажылын хөгжүдеринiң социал-политиктиг болгаш социал-гигиена сорулгалары чаңгыс аай күүсеттинер. Аңаа чүгле оон будурукчулуун бедиттишпаан, будурер ажылдың угаан-бодалга хамаарышкан нормаларын кижиниң организминиң «ажылдаар механизминериниң» шыдаар аргазындан аштас хемчээлдиг болдурар арга күш-ажылды чогум-на эртемге үндезилеп организастаары болур.

Күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаарының социал-гигиена аргалары болза организмниң шыдал болгаш угаан-бодал күштерин эң эвээш чарыгдал, ону могаачал эвес болдурарын шыдаттынарла шаа-биле чедип ап, ажылчыннарның кадыын ылап камгалап турган, күш-ажылды эң бедик будурукчулуг болдурарынга дуза чедирери деп болур.

Кижиниң кадыын намгалаары, оон хөй-хөй чылдар дургузунда ажылдаары дээш демиселге санитар чырыдыышкыны улуг ужур-дузалыг. Ол чырыдыышкын кижилерниң медицина болгаш санитар-гигиена билиглерин чедип алырынга дузалаар сорулгалыг. Келир үеде коммунизм тургузукчулары — уругларны аарыг-аржыкка таваржырындан чайладырынче улуг көчээнгейни салган турар ужурлуг. Аарыг-аржыкка болгаш инвалид болурундан чайладырының чарыгдалдары аарыгларны эмнээринге, аарыг кижилерни, инвалидтерни ажаарынга үндүрер чарыгдалдардан эвээш болур.

Бистиң республикавыстаа ажылчы чоннарның кадыын камгалап, 460 эмчи, медицинаның ортумак эртемниг 1430 ажылдакчызы ажылдап турар. Эмнелге черлери 3000 ажыг орунnуг. Аңаа Кызыл Крест ниитилелдиң ажылдакчылары улуг дузаны чедирип турар.

Бодунуң кадыын чаа, коммунистиг ёзу-биле үнелээр кылдыр кижи бүрүзүн медицина ажылдакчылары, ажылчы чоннар боттары кижизидер—база бир эң чугула сорулгалыг. Кижи бүрүзү бодунуң кадыының дарганы болурун билген турар ужурлуг. Кижи кадык болганда, оон ажылдаары база өөрүнчүг.

Күш-ажыл — кижиниң догуиннаарының эң чугула аргазы, амыдыралдың күчүлүг фактору.

Күш-ажыл болгаш кадыкшыл—чаңгыс аай, чарылбас холбаалыг билиглер, оларны амыдырал деп чаңгыс сөс-биле каттыштырып болур.

Т. БЯКОВА,
республиканың санитарчырыдыышкын бажыңының кол эмчизи.

Соңгаалзим чурттарында

ПОЛЬШАНЫҢ КАТТЫШКАН ТАРААЧЫН ПАРТИЯЗЫНЫҢ СЪЕЗДИЗИ

ВАРШАВА. Каттышкан тараачын партияның V съездизи бодунуң ажылын Варшавага доозкан. Көдээ ажылагыйны хөгжүдериниң база кедээниң хөй-нинти-культуразын удам ыңай хөгжүдериниң айтырыгларын съездиге чугаалашкан.

Съезд чоокку дөрт чылдарда Каттышкан тараачын партияның ажылынның программазын хүлээп ап, уставка өскерилгелерни киирген болгаш чаа удуртукчу органнарны соңгаан.

Каттышкан тараачын партияның Кол Комитединиң Президиумунуң даргазыгга Ч. Выцек катап соңгуткан.

ПКАП-ниң V съездизиниң директиваларынга дүүштүр ПҮР-нүң көдээ ажыл-агыйын удам ыңай хөгжүдер талазыбиле кол сорулгаларны съездиниң хүлээп алган шиитпиринде айыткан. Польшаның көдээ ажыл-агый политиказының кол сорулгазы болза, көдээ ажыл-агый продукциязын бүдүрерин дүрген өстүрери, чоннуң өскен хереглелдерин долу хандырары болур.

ВЕНГРИЯНЫҢ ЧАА БҮДҮРҮЛГЕЗИ

БУДАПЕШТ. Пластмасстан кылыгларны бүдүрер талазыбиле чаа заводту Дебрецен хоорайда ажыглалга киирген. Бүдүрүлге чурттуң пластмасстан кылыгларының болгаш пластмасс хоорааларның талазы-биле хереглелдиниң үштүң бир кезиин хандырар. Ында бүдүрүп үндүрер продукциязының ассортиментизи 150 хире түс-түс аттарлыг, ооң иштинде калбак хереглелдиң бараашнары база хөй

БОЛГАРИЯДА ЫЯШ ОЛУРТУЛГАЗЫ

СОФИЯ. Ада-чурт фронтузунуң Национал човүлели, профовилелдериниң Төп човүлели, Аныяктарның Димитровчу коммунистиг эвилелиниң ТК, Арга-эзим болган ыяш үлетпүр министерствозу ыяш олуртулгазынга идепкейлиг киржир деп, ажылчы чоннарны кыйгырган. Бо чылын чурттуң арга-ыяштыг шолуң 50 муң гектарга көвүдедирин планнаан. Улусчу эрге-чагырганың чыдарының дургузунда олурткан арга-эзимниң ниити шолуң бир миллион гектар хире болган.

«САФРА» ЮБИЛЕЙИ

ГАВАНА. Плайя-Хиронга контрреволюстуг интервенциянь чылча шапканының 8 чыл оюнга тураскаатка чаңчыл болган кампания Кубада эгелээн. Кампанияның кол сорулгазы — «Сафра», чигир тростнигиниң дүжүдүн ажаап алыры. Хоорайлардан келген эки турачыларның майгын хоорайжыгаштары ортулуктүң көдээ янзы-бүрү районнарында чаптып чоруткан. Чүгле Камагуэй можуда бээн дүжүт ажаан алышкынынга ажылдаары-биле 110 муң кижи келген. Эки турачылар бригадалары рис, кофе, цитрус культураларның плантацияларынга, мал ажылынның фермаларынга ажылдаары-биле база чедип келген.

* * *

БЕРЛИН. Хостуг немец Вильгельм Пик аттыг дээди школазынга ГДР-ниң аныяктарының идеологтуг кижизидилгезинiң айтырыгларының талазы-биле конференция эгелээн.

Конференцияның ажылында аныяк ажылчыннар, хостуг немец аныяктарның эвилелиниң активчилери, башкылар, эртемденнер, күрүне органнарының болгаш хөй-ниити организацияларының төлээлекчилеря, ГДР-ниң Национал улус армиязының аныяк дайынчылары киржип турар. ГСЧП ТК-ниң болгаш Хостуг немец аныяктарның эвилелиниң Төп човүлелиниң төлээлекчилери олуржуп турар.

Конференцияның ажылчыларының аразында Ленинча комсомолдуң, Польшаның, Венгрияның, Болгарияның болгаш Румыниянның аныяктарының аксы-дуңма эвилелдериниң төлээлери бар.

БАШТАЙГЫ КОСМОНАВКА ТУРАСКААЛ

СОФИЯ. СЭТА-ның корреспондентизи Д. Бочаровтуң дамчыткаңы болза:

1961 чылда Болгарияга келген үезинде совет космонавт Юрий Гагарин Софияның 138-ки ортумак школазынга чораан. Удаваанда ол школаны ооң ады-биле адаар апарган. Өөреникчилерниң дилээн ёзугаар Ю. Гагарин школаның хериминiң иштинге ыяш олурткан. Чыл тонүүзүнде өөредилгеге эң эки түңнелдерни чедип алган үүле ындыг класстар ол ыяшты ажаап, хайгаараар деп, уруглар шиитпирлээн.

Чоокта чаа школачылар болгаш Софияның хамаатылары олуржуп турда космостуң делегейде баштайгы разведчигинге тураскаал ооң 35 харлаанынга болгаш шөлага чораанынга холбаштыр ажытган.

(СЭТА).

Баштайгы изекчилер

Совет эрге-чагырганың чылдарында бистиң аныяк республикавыстың үлетпүрү шапкын хөгжүлдеп алган. Ылаңгыя даг үлетпүрү Тыванның экономиказында кол черни ээлей берген. Үлетпүрнүң хөй адырларын сайзырадырынга баштайгы орук иетекчилери —геологтар улуг рольду ойнаан болгаш ойнап-даа турарлар. Чүс-чүс чылдарда ээн чыткан ховуларны, тайгаларны геолог кижи таварын эрткен соонда, аңаа улуг будүрүлгезинг аныяк хоорай, суурлар тургустунуп келир. Чүгле Тывада эвес, бүгү чуртта, харында даштыкыда ады-сураа нептерей берген Ак-Довурак хоорайның, Хову-Аксы суурнуң тургустунуп келген тоогузунуң баштайгы арнын геологтар ажыктан.

Бо хүннерде республиканың девискээринде хөмүр-даш, демир, кобальт, цинк, моңгун-суу, чес, алдын, даг-дүгү болгаш химия үлетпүрүнге хереглээр будумелдериниң хөй курлавыры шинчилеттинген. Ол курлавырларның элээн хөйүн 1970 чылда ажыглаан эгелээрине белеткээн. Ол улуг ажылдарны боттандырарынга Тываның комплекстиг геология экспедициязының ажылдакчылары толептиг салыышкынын киргеннер.

Амгы үеде бистиң мурнувуста ийи кол сорулга салдынган. Биризде. Тыванын минерал-чиг-эт базазын улам кавбартыр дээш чаа курлавырларны дилеп тывар. Ийидеде, көдээ ажыл-агыйның шапкын хөгжүлдезин хандырарыбиле чер иштинiң суг курлавырларын шинчилеп тывар. Оон аңгыда тудуг ажылдарының калбарганы ону чиг-этбиле дүрген хандырарын негей берген. Ону хүнүң чугула айтырыы кылдыр санап турар бис.

Москваның, Ленинградтың, Новосибирскиниң болгаш бистиң чуртувустуң оон-даа өске хоорайларының эртем-шинчилел институттарының ажылдакчылары-биле кады бистиң геологтарывыстың чамдык ажылдарны кылганын бөгүн демдеглээри ооруңчүг. Каш чылдар мурнунда чедип алдынган чүүлдерге доктаавайн, совет эрге-чагырганың тоогулуг 50 чылында чүнү кылганывыстың дугайында каш сөс чугаалакседым. Саян сыныда даг-дүгүнүң курлавырын тодарадып шинчилээн. Чер кырындан 150—300 метр ханы зоналарда ол үнелиг минералдың курлавыры хөй болган. Руда барык бир километр черде нептерээн. Оон курлавырын улам тодараткаш, ажыглалга киирериниң техник-экономиктиг саналгаларын кылыр бис.

Кда-Хем районнуң Тардамда алдын казар черде чаа ажылдыышкынны кылган. Ында үш участоктуң бирээзин ажыглаан эгелээн. Ол ажылдыышкынны кылган Юрий Григорьевич Иванов Геолог хүнүн таварыштыр Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Хүндүлел бижин-биле шаңнаткан. Ол шаңналды алган өске-даа эштерге байыр чедирбишаан, моон соңгаар улам үре-түңнелдиг ажылдаарын күзээр апаар.

Терлиг-Хая участогунда моңгун суунуң байлак курлавыры тывылган.

Кызылдың чоогунда база Улуг-Хем районнуң девискээринде үнелиг тудуг материалы керамзит дойну тыпкан.

Шинчилел болгаш өске-даа партияларның геологтары коргулчун, цинк, кобальт болгаш өске-даа үнелиг металлдарның байлак курлавырын ажыткаңнар.

Тараа шөлдерин болгаш одарларны суггарар, суггатчыдар талазы-биле элээн ажылдар кылдынган. Ылаңгыя Эрзин, Тес-Хем районнарының кургаг ховуларында чер иштинiң суу хой болган. Аңаа ханы кудуктарны казып тургаш, ук ховуларның байлак одарларын суггатчыдар болза, эът будүреринiң айтырыын чедиишкинниг шиитпирлеп болур. Эът будүрерин ковүдедир дугайында партия болгаш чазактың доктаалы чоокта чаа үнген. Ону боттандырары-биле хамаарышкан министерстволар, геологтар, райкүүскомнар база ажылагыйлар-биле сүмележип тургаш, тодаргай хемчегни алыр ужурлуг.

В. И. Ленинниң төрүттүнгенинден бээр чүс чыл оюнга алган хүлээлгезин Тыванын геологтары алдарлыы-биле күүседирлер. Бистиң партиялarывыс удавас аттанырлар. Чүс чылдың бүдүүзү 1969 чылда улуг чаа ажылдыышкынларны кылырывыска бүзүредиг бис.

И. КОРЖ,
комплекстиг экспедициянiң начальныгы.

ХАНДЫКШЫЛ

«Тыва даг-дүгү» комбинаттың геология музейи. Ханада Тываның казымал байлаанын картазы. Оң талада ханаңы дургаар шевергин шкафтар. Даг-дүктүг руданың янзыбүрү хевирлери. Даг-дүгү курлавырлыг черге таваржыр даштар. Ак довурак, оон кристаллдары-биле делигирни каастаан. Арыглаар фабриканың будүрүп үндүрүп турары даг-дүгүнүң янзы-бүрү хевирлери. База бир шкафта даг-дүгүнден кылган хереклелдер. Музейни чоокта чаа организастаан, амдыызында оон дерилгези доозулбаан. Ону комбинатта геологтар бөлүү тургузуп турар, ынчалза-даа рудниктиң кол геологу Нина Васильевна Долматова музейни организастаарынга улуг үлүүн киирген. Рудалыг черни чаза тевискен соон дарый, экскаваторлап ийикпе шилиттинген руда-даа чыыш тырда кандыг-бир солун хевир тывылза, ону Нина Васильевна музейже эккээр. Даг-жылар база аңаа дузалажып, онзагай чүүлдерни геологунга бо-ла көргүзе бээрлер.

Рудникке геологтаар мурнунда Долматова Сибирьниң ажыктыг казымалдарын шинчилежип, чурт чуруун кылырынга дузалажып, белен эвес оруктү эрткен.

Академик Ферсманның бижээни Уралдың эртине даштарының, ийикпе школага урок үезинде безин дискекке салыпкаш номчугулаптары эресмаадыр кижилер дугайында номнардан дөзеп салгаар овурхевирни тургузуп апкаш, Нина сеткил-сагыжын авазынга ажыктан.

— Чок, Нина, кыс кижиге тааржыр ажыл дээрге башкылаары болур. Ол талазы-биле өөренип ал. Школа назыны четпээн уругларны кижизидер сен. Мээң күзелим, дилээм ындыг-дыр—деп, авазының чагыын күүседир аргазы чок болган. Нинаның күзели, чүткүлү —геология.

Соңгу чүкте үлетпүрнүң улуг төвү Норильскиге геологгия-шинчилел техникумун доозкаш, Нина Долматова Красноярск крайның черде үүжезин кижиге бараалгадыр улуг ажылче шымнып кирген.

Аныяанда геолог болуксавас кижи ховар болур. Ол профессияны эң романтиктиг дижир. Ынчалза-даа кижи бүрүзү геолог болуп шыдавас. Маңаа бергелерни шыдажып эртеринге чаңчыккан, профессияга бердинген кижи типлеп үнер.

Шенелдеге киирер дээн даштарыңны рюкзагын долдур суп алгаш, маскан туткаш базыпла орар сен. Кичээнгейиң хаара туткан даштың бузундузун рюкзак сынар шаа-биле дыгып-ла чоруур сен. Чамдыкта турупканындан одагда улуур хавын иштинче дүрген-не киргеш, караан шийипсээн-даа келир-ле. А чамдык кежээлерде ырның тааланчыг аялгазы одаг кыдыындан калбак эзимнерже сиңип чоруй баар. Чаңгыс аай сорулга, демниг күзел, найырал болгаш идегел одагны долгандыр олурган геологтарны каттыштырып, улуг үүлеже кыйгырып турар. Ол бүгүнү Нина Васильевна көрген. Ол оон сагыжынга тааржыр.

Ажыктыг казымалдың чаа курлавырын ажыдып тывары, шинчилел чорударының эң депшилгелиг аргазын чогаадыры—геологтар коллективтериниң сорулгазы. Ынчалза-даа шинчилел элээн каш чылдарның дургузунда кызымак иштиң болгаш быжыг турушту шылгакчызы. Эң романтиктиг болуп сурагжаан мергежилдин берге болгаш чамдыкта идегелди барык өөрүптер хүн бүрүнүң ажылы аңаа быжыг күзелдиг, соруккур кижилерни хандыкшыдар. Нина Васильевнаның чуртталгазынга улуг ажыдыышкынның, даг-дүгүнүң онза хевириниң курлавырын тыпчырының үлүү онаашкан. Ол улуг ааскежик.

Чаа черлерни шиңгээтчиксээр күзел Долматованы Тывага эккелген. «Тыва даг-дүгү» комбинатка ажылдан эгелээн. Ийи оглу школада, оларның өөредилгезин, аажы-чаңын доктаамал хайгаараары чугула. Ынчангаш ол турумчуп чурттай берген.

Комбинаттың ажылдап эгелээни баштайгы хүннерден эгелээш, чадаландыр каът-каъдын аштап каан улуг девискээрде бригадаларның ажылын хайгаарап, даг-дүгүн хирлендирбези-биле рудник девискээрине чаңгыс-даа от ыяжы безин октап болбазын Нина Васильевна ажылчыннарга тайылбырлап, даг-дүгү кайда, кайы хире барыл деп чүвени тускай хереклелдернин болгаш химиктиг анализтиң көргүзүглерин барымдаалап, илередип турар.

Казымал байлакты ажыглаарының талазы-биле геология эртеминiң чаа аргаларын өөренип алыр, билиг мергежилди улам бедидип байыдар дээш Нина Васильевна руда талазы-биле геологияның бир чылдыг курузун доозкан.

Кара-Дагда даг-дүктүг руда казыкчыларының ажылы геологтарның шинчилелинге үнделзлээн тускай чүрүм ёзугаар тургустунар. Ынчангаш комбинаттың кол цехтериниң бирээзиниң чогумчалыг ажылдаарынга геологтарның, оларның иштинден рудниктиң кол геологу Нина Васильевна Долматованың киирер салыышкыны улуг.

М. ДҮЛҮШ.

Найыралдың чаагай түңнелдери

Бөгүн ССРЭ-биле Финляндия Республиканың аразынга найырал, кады ажылдажылга болгаш дузалажылга дугайында Керээниң 21 чыл ою

Совет Эвилели-биле чаагай кожа-хелбээ, найыралдыг харылзааларның эки түңнелдери салдар чедирбейн турар чаңгыс-даа адыр Финляндияның амыдыралында чок боор. Ол чорук бүзүрелдиң болгаш өөрүшкүнүң байдалын бадыткап турар. Ону аңаа барган совет кижи дораан-на билип каар. Ам Финляндияда хөй эвес кижилер бодунуң чоон талакы улуг кожазынга хамаарыштыр шаандагы шагның ол чуртка тергиидеп турган өскеленчек, харын-даа өжээнниг чоруктуң артыышкыннарындан салдыкпайн турар. Бистиң чуртувуска, кады ажылдажылганы болгаш чаагай кожа-хелбээ турар чорукту быжыглаарынга финнерниң улуг сонуургалдыын көргүзүп турар элээн каш фактыларны бо чүүлге айтырын күзедим.

«Финляндия — Совет Эвилели» ниитилел Финляндияда эң массалыг организацияларның бирээзи болу берген. Ам ниитилел 200 муң ажыг кижини — чоннуң бүгү бөлүктериниң төлээлекчилерин, а коллективтиг кежигүннер-биле кады 1,5 миллион кижини каттыштырган. Бо чыл ниитилелдиң юбилейлиг чылы, ооң тургустунган хүнүнден бээр 25 чыл болур. Ол үениң дургузунда дыка хөй ажыктыг чүве кылдынган! Чижээ, чоокта чаа ниитилел «Финлянд-совет харылзааларга информация чепсектериниң ужур-дузазы» деп темага семинарны Хельсинкиге эрттирген. Финляндияның хөй нити болгаш политиктиг коскү ажылдакчылары, фин солуннарның хөй нуруузунуң редакторлары, телеграф бюрозунуң, ооң директору К. Киллинен баштадыр ажылдакчылары, радионуң болгаш телевидениениң журналистери семинарга киришкен. ССРЭ-ниң Финляндияда элчини А. Е. Ковалёв семинарга чүве чугаалаан. Финляндияның даштыкы херектер министри Ахти Карьялайнен ол семинарга делгереңгей илеткел кылган. Сөөлгү ийи он чылдарның дургузунда финлянд-совет харылзаалар түңнелдиг хөгжүп келгенин дээрзин чугаалап болур бис деп, ол демдеглээн. Ийи чурттуң аразында политика, садыг, эртем-техника талазы-биле харылзаалар үре-түңнелдиг апарган, ооң ужурунда парлалга ажылдакчыларының ажылдаарынга таарымчалыг үндезин тургустунган.

1969 чылда ниитилелдиң ажыл планын чоокта чаа парлап үндүрген. Ол дээрге, 22 арын хемчээлдиг бүдүн брошюра. Бо чылын ниитилелдиң ажылында улуг кичээнгейни В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылынга бараан болдурган хемчеглерже салган. Лениниң Тампереде музейинге кино сеансыларны организастаар болгаш лекцияларны номчуур.

ССРЭ-де акы-дуңма харылзааны тудуп турар хоорайлары (ам ындыг хоорайларның ниити саны 45 четкен) бар. Фин хоорайларының төлээлекчилериниң ниитилелге чоокта чаа болган хуралынга В. И. Лениниң тураскаалын ооң амыдыралы болгаш ажыл-чорудулгазы-биле холбаалыг бүгү фин хоорайларга мөңгежидер талазы-биле хемчеглерни айыткан.

Планда эң кол чүүл болза культура талазы-биле аалдажылга болуп турар төлээлерниң, театр коллективтериниң, концерт бригадаларының аргыжарын, делгелгелерни организастаарын көрген. Бо чылын Белоруссияның неделязы Финляндияга болур. Белоруссияның хөй бөлүк артистери, литература ажылдакчылары, чурукчулар Финляндияга баар деп турар. Бо чазын ниитилел совет литератураның делгелгезин организастаар. Делгелгени баштай Хельсинкиге ажыдар, а дараазында ооң делгиирлерин чурттуң өске-даа хөй хоорайларынга көргүзер.

ССРЭ-ни өөренир талазы-биле институт чугула сорулгаларны шиитпирлеп турар. Чоокта чаа совет журналистер-биле беседазынга ол институттуң чөвүлелиниң даргазы профессор Пости ооң ажылының дугайын чугаалаан. Ам ол эртем албан чери Совет Эвилелиниң экономика, культура болгаш ниитилел адырларының талазы-биле чедиишкиннерин мурнундагызындан элээн калбартыр таныштырар. Институтта элбек номнарлыг библиотека бар, ном үндүрер ажылды, лекцияларны болгаш илеткелдерни организастап, ССРЭ-ниң амыдыралын сонуургаан өске-даа эртем албан черлеринге болгаш тус-тус хамаатыларга сүмелерни берип турар.

ССРЭ-ниң амыдыралын сонуургаан кижилерниң саны Финляндияда чыл санында улам көвүдеп, харын оларның хөйү орус дылды шиңгээдип алырынче чүткүп турар. Хельсинки, Турку болгаш Оулу хоорайларда университеттер, Тампереде очулдурукчулар институду орус дыл талазы-биле тускай эртемниглерни чыл бүрүде өөредип үндүрүп турар. Ам орус дылды ылап-ла өөренир даштыкы дылдарның бирээзи кылдыр өөренир тускай класстар 34 күрүне болгаш 32 хуу школаларда бар. Бо өөредилге чылында ол класстарда ниитизи-биле 3000 ажыг өөреникчилер өөренип турар. Өөредилгени чүгле орус дылга чорудуп турар фин-орус школа найысылалда тургустунган.

Совет улустарның культуразынга, ылаңгыя театрынга сонуургал Финляндияда улгаткан. Амгы сезоннуң түлүк үезинде фин театрларга он-он орус шиилерни көргүскен. Найысылалдың операзы «Борис Годунов» деп шиини үндүрерин боттандырган. Ынчаарга кол рольду ойнап күүседири-биле ленинградчы Б. Штоколовту чалап келдирген. Ам Хельсинки швед театр «Егорь Булычев» деп шиини ойнап турар. Фин найысылалдың оон өске шии театры В. Катаевтиң «Тырыкының квадратуразы» деп шиизин көргүзүп турар. Иоэнесуу хоорайның театры Островскийниң «Чаңнык» деп шиизин чедиишкинниг көргүзүп турар.

Фин телевидениеге орус шиилерни болгаш совет фильмнерни көргүзери база хаая эвес. Финнер совет киночуруктарны чурттуң хөй кино театрларынга көрүп болурлар. Ам, юбилейлиг чылда, олар бүгү делегейниң ажылчы чоннарының баштыңчызы болгаш башкызы, Совет социалистиг күрүнениң үндезилекчизи В. И. Ленинге тураскаал болдурган фильмнерни онза сонуургал-биле көрүп турарлар. Чижээ, сөөлгү үеде «Июль 6-зы», «Иениң чүрээ», «Иениң шынчызы», «Чаңгыс планетада» деп кино-фильмнерни чедиишкинниг көргүскен. «Ленин Польшада» деп кинофильм апрель 22-де кино театрларның экранынга үнер.

Кожа ийи чурттуң экономиктиг кады ажылдажылгазы доктаамал калбарып турар. Ам Совет Эвилели Финляндияның база бир эң улуг садыг эвилелчизи болган. Бистиң чуртувус фин судно тудуунуң продукциязының, целлюлоз-саазын үлетпүрүнге херегләэри-биле Финляндияга бүдүрген машиналарның, кабель кылыглының үштүң ийи хире кезиин садып ап турар. ССРЭ-ге берип турар фин бараанnарының ассортиментизи дыка делгереңгей.

Бодунуң ээлчээнде совет нефть болгаш нефтипродуктулар, хөмүр-даш, кокс, кара болгаш өңнүг металлдар-биле хандырары Финляндияга чугула ужур-дузалыг болуп турар. ССРЭ-ден хөвең, ыяш материалдарын, чамдык химикаттарны, чигир болгаш өске-даа бараанnарны база садып ап турар. «ССРЭ-ге бүдүрген» деп бижимелдиг машиналар болгаш дериг хөй фин бүдүрүлгелерге тергиин эки шынарлыын көргүскен. Горопебюахта совет тускай эртемниглерниң дузазы-биле туткан улуг металлургия заводу экономиктиг кады ажылдажылганың эки үлегер-чижээ болган. Ында домна суугу, конверторлар болгаш каңны соксаал чок эзилдирер установкалар планнаан күчүзүнден ажыр ажылдап турар. Ол бүгү деригни Совет Эвилели берген. Ам атомнуг электростанцияның тудуунга ССРЭ-ниң киржириниң дугайында айтырыгны өөренип көрүп, совет электровозтарны садып ап болурунуң болгаш газ дамчыдылгазының тудуун чорударының айтырыгларын чугаалажып турар. Ол газ дамчыдылгазы Совет Эвилелиниң бойдус газы-биле Финляндияны хандырып болур ийик. ССРЭ-ден үндүрер чүүлдерни көвүдедири бистиң чуртувусче фин бараанnарны кирер арганы улам калбартыр деп чүве чайгаар билдингир.

Ам Финляндияның мурнунда тургустунган эң нарын айтырыгларның бирээзи болза ажыл чокталыр чорук-биле демисел. Чаагай сеткилдиг кожазы болур Совет Эвилели бо талазы-биле дузаны Финляндияга көргүскен. Таллинге улуг гостиницаның тудуунуң дугайында дугуржулгага чоокта чаа ат салган. Фин фирма ол тудугну фин ажылчыннарның күжү-биле тудуп болур дугайында хүлээнгени алган. Ленинград обласка Светогорскиниң целлюлоз-саазын заводун алгыдарынга болгаш Беш-Хөлдүң ыяш ажыл-агый чериниң тудуунга фин ажылчын күжүн ажыглаарынга Совет Эвилели база белен.

ССРЭ-биле аразында харылзааларны янзы-бүрү социал-экономика тургузуглуг чурттарның тайбың догуннаашкынының болгаш кады ажылдажылгазының үлегер-чижээ кылдыр Финляндияда хүлээп көрүп, демдеглеп турар. Бо талазы-биле улуг ачы-хавыяа Финлянд Республиканың президентизи Урхо Калева Кекконенге хамааржыр. Премьер-министр Мауно Койвисто удурткан фин чазак ССРЭ-биле найыралдыг харылзааларны хөгжүдер болгаш быжыглаар дээш база туржуп турар. Ындыг политиканы фин улустуң хөй нуруузу деткип турар.

М. КОСОВ.
(СЭТА-ның корреспондентизи).

Федор Матвеевич Негомнящий Улуг-Хем ыяш ажыл-агый чериниң бажын эт-херекселдери чазаар цегинде сес чыл ажылдааш, бедик бүдүрүкчүлүг мастерлерниң бирээзи болу берген. Ол ажылдап келген чылдарының дургузунда хөй-хөй оолдар, кыстарны чазаңылга херээнге өөреткен. Ол эрткен айларның планын ажыр күүсеткен. Ооң өөредип турары Николай Колесников ам боду тускайлаң ажылдап кирипкен.

ЧУРУКТА: Ф. М. Непомнящий өөреникчизи Н. Колесниковка нарын кылыгларны көргүзүп турары.

А. СОДУНАМНЫҢ фотозу.

Делегей бо хүннерде

ВУР-нуң Күрүне хуралының Даштыкы комиссиязының медеглели

БУДАПЕШТ. (СЭТА). Венгр Улус Республиканың Күрүне хуралының Даштыкы комиссиязының хуралы аңаа болган. «Совет Эвилели-биле кызыгаарга кыдат чөңгээлерниң дугайында айтырыг» деп илеткелди ВУР-нуң даштыкы херектер министриниң бирги оралакчызы Ф. Пуя хуралга кылган.

Комиссия резолюцияны чаңгыс үн-биле хүлээп алган. Кызыгаарларны эде көөр дугайында негелделер, ылаңгыя оларны чепсектиг чөңгээлерлер-биле капсырлаштырганда, олар делегейниң кайы-даа районунга тыптып келиринден хамаарылга чокка тайбыңга айыылдыг деп, документиде чугаалаан. Мао Цзэ-дунның болгаш ооң бөлүүнүң антисоветчи ажылының уржуунда ол айыыл моон мурнунда тайбыңның болгаш найыралдың кызыгаарлары деп турган кызыгаарларда ам илереп турар апарган. Каттышкан Штаттар вьетнам улуска удур аараатанзыг дайынын үргүлчүлеп, Чоокку Чөөн чүкте байдал дүшкүүрлүг болуп артпышаан турар болгаш НАТО-нуң агрессчи чүткүлдери күштелген үезинде кыдат удуртулга Уссури хемни дургаар кызыгаарга өөскүткен чөңгээлери-биле социализмниң, депшилгениң болгаш тайбыңның херээнге хемчээл чок когаралды чедирип турары онза дүвүрээзинниг деп, Даштыкы комиссия санаан.

Кыдат удуртукчуларның амгы политиказы социалистиг чурттарның, коммунистиг шимчээшкинниң чаңгыс эвин кошкадырынче, тайбыңның, социализмниң болгаш депшилгениң күштерин кошкадырынче угланган, а чурт иштинге ол политика социалистиг принциптерни хажыдарынга чедирип, кыдат улустуң социалистиг чаалап алышкынынга кыжанып турар.

Комиссия кызыгаарга кыдат чөңгээни шиитпирлиг буруу шаап, Совет Эвилели-биле венгр улустуң эп-сеткил каттыштырылгазын илергейлээн. Март 29-та Совет чазактың Медеглелинде илергейлээн туружун, бергелерни ажып эртеринге болгаш чайладырынга бараан болур ужурлуг совет саналдарны комиссия деткээн.

ФИНЛЯНДИЯ. Тампере хоорайның В. И. Ленин аттыг музейинде.

В. Ун-Да-синниң фотозу.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

Марокко парлалга Н. В. Подгорныйның аян-чоруунуң дугайында

РАБАТ. (СЭТА). Марокко парлалга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорныйның чуртта чорун турарынга улуг кичээнгей салырын үргүлчүлевишаан. Солуннар Рабатка Н. В. Подгорныйның II Хасан хаан-биле ужурашкан дугайында, автомашина чыып эптээр «Сомака» заводка, Касабланкада портка хүндүлүг аалчының чораан дугайында, Марракеш хоорайга ооң келгениниң дугайында фото-чуруктарны болгаш хөй материалдарны коскү черлеринге парлаан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының болгаш Марокконуң хаанының чугаалажыышкыннарын тайылбырлавышаан, «аль-Алам» солуннуң демдеглээни: ийи чурттуң аразынга кады ажылдажылганы быжыглаар дугайында күзелди ол чугаалажыышкыннарга илергейлээн. «Делегейниң политиктиг ареназынга чугула рольду ойнап турар Совет Эвилели-биле харылзааларны быжыглаарын Марокко боттуу-биле сонуургап турар» деп, солун айыткан.

Вьетнам талазы-биле Париж чөвүлел хуралы

ПАРИЖ. (СЭТА). Дөрт таланың Вьетнам дугайында чөвүлел хуралының ээлчеглиг хуралы апрель 3-те Парижке болган. Бо хурал эрткен онгу хуралга ышкаш, база-ла түңнел чок болган.

Хосталганың Национал фронтузунуң төлээлериниң баштыңы Чан Быу Киемниң бир дугаарында сапал бергеш сагындырганы болза, Каттышкан Штаттарның Вьетнамда агрессчи дайынын улам күштелдирген дугайында маргыш чок барымдааларны эрткен ужуражыышкыннарга киирген.

Мурнуу Вьетнамда агрессчи дайынын күштелдирери-биле кады Каттышкан Штаттар Камбоджаның девискээринче доктаамал халдаарын үргүлчүлевишаан, ол чорук хөй санныг кижилерниң амы-тынындан когаараарынга чедирип турар деп, ол чугаалаан. АКШ Лаоска бодунуң «тускай дайынын» калбартырын база оралдажып турар.

«Каттышкан Штаттар мурнуу Вьетнамга неоколониалисчи бодалдарын боттандырып болур дугайында хоозун бодалдарын удуртулга болдуруп, агрессчи дайынын үргүлчүлээр болза, албан ёзузунуң, хуу, ажык, чажыт — кандыг-даа чугаалажыышкыннары кандыг-бир таарыштыр шиитпирлээшкинге чедирип шыдавас» деп, ВДР-ниң төлээлериниң баштыңы министр Суан Тхюи медеглээн.

Сайгон администрациязының төлээлериниң баштыңы Фам Данг Лам биле АКШ-тың төлээлериниң баштыңының оралакчызы Л. Уолш боттарының чугааларынга хосталганың Национал фронтузун болгаш ВДР-ни база катап нүгүлдээн.

Компартияның кыйгырыы

ЛОНДОН. (СЭТА). Великобританияның Коммунистиг партиязының Политиктиг комитеди чаңчыл болган часкы походтарга идепкейлиг киржир деп, тайбың дээш бүгү демиселчилерни кыйгырган. Походтарның киржикчилери НАТО-дан Англияның үнерин болгаш АКШ-тың Вьетнамда агрессиязын соксадырын негээр.

Бо чылын часкы походтар чурттуң төөгүзүнде тайбыңның англи талалакчыларының база бир эң күчүлүг үнүүшкүнү болур дээрзин ында бодап турар.

НАТО-нуң буурап дүшкени

НЬЮ-ЙОРК. СЭТА-ның корреспондентизи Г. Фоминниң дамчытканы болза:

Ам, Канаданың чазаа НАТО-дан үнер дугайын бодавып эгелээн үеде, ийи он чылдарның дургузунда делегей байдалын хораннап келген соок дайынның ол эвилелиниң буурап дүшкени мырыңай билдингир апарган.

Вашингтоннуң политиказын кезээде деткип келген Канада ам НАТО-га киржириниң угаазылалдыын сезиктиг байдалга тургузар ужурлуг болуп турары иле апарган деп, мында хайгааракчылар санап турар.

Ол болуушкуннарның мурнунда-ла угаан-сарыылдыг америк хайгааракчылар НАТО буурап дүшкен, чүге дээрге хоозун үндезиннерге ол тургустунган деп түңнелди кылган.

Бодунуң «Күчүлелдиң хемчээлдери» деп номунга сенат кежигүнү Юджин Маккартиниң шуут медеглээни: «АКШ-тың тергиидээшкининиң адаанда турар НАТО бистиң эвилелчилеривиске шагда-ла таарышпас апарган». Барыын-европа чурттары «АКШ-тың аайынга киреринден, НАТО-нуң хемчээлдерин болгаш күчүзүн көвүдедиринден ойталап турар» деп, ол айыткан.

Чикаго университединде күрүне эргезиниң профессору Ганс Моргентау «Каттышкан Штаттарга чаа даштыкы политика херек» деп чоокта чаа парлалгадан үнген бодунуң номунга база ындыг түңнелди кылган. Бо эвилелдиң кежигүннериниң таваржып турары нарын болгаш янзы-бүрү айтырыгларны шиитпирлээр төлээде, НАТО-нуң шериг машиназы четпес болган деп, ол демдеглээн. Ооң түңнелинде «НАТО-нуң бүгү кежигүннериниң үзел-бодалдарын дүүштүргү дег делегей политиказының чаңгыс-даа чугула айтырыы чок болган» деп, профессор айыткан.

АКШ-тың чазаа «удур туружунуң үези» доозулган болгаш «чугаалажыышкыннарның үези» эгелээн деп чүвени херек кырынга санаар болза, делегей байдалын чүгле чидиглендирип турар соок дайынның ол албан черин хевээр арттырар, арттырбазының ажыктыының дугайында айтырыгны катап көөр төлээде, НАТО-нуң 20 чыл оюн чугаа чокка ажыглаар ужурлуг.

Партизаннарның хөделиишкини

КАИР. (СЭТА). Чоокта чаа араб партизаннарының отряды Дженин чоогунда израильчилерниң шериг лагерин миномёттар-биле боолаан болгаш элээн каш израиль автомашиналарны өртеткен. Партизаннарның оон өске отряды кывар чүүлдүг складты буза тевискен. Алленби көвүргүнүң чөөн талазынга бөлүк араб партизаннар сес кижи составтыг израиль дозугну узуткаан. Ол дугайын «аль-Асифа» отрядтарының командылалының дыңнадыында айыткан.

Хельсинкиниң ажылчы чоннарының байырлалы

ХЕЛЬСИНКИ. СЭТА-ның корреспонденттери М. Косов биле К. Крелл оларның дамчытканы болза:

Фин коммунистерниң XV съездизиниң ажыттынганы-биле холбаштыр хөй кижи киржикчилиг улуг байырлал Хельсинкиде Культура ордузунга болган. Чыылганнарның — коллективтер ажылчыннарының, депшилгелиг интеллигенцияның, съездиниң делегаттарының болгаш аалчыларының мурнунга ФКП-ның Даргазы Арне Сааринен чүве чугаалаан. ФКП ниитилел хөгжүлдезиниң авангарды болуп келген болгаш болуп-даа турар, ооң даштыкы политика талазы-биле шугуму чурттуң хүлээп көрдүнген даштыкы политиктиг шугуму болуп турар дээрзин ол медеглээн. Аңаа СЭКП-ның болгаш ФКП-ның кады ажылдажылгазы шиитпирлиг ужур-дузалыг болган деп, А. Сааринен демдеглээн.

Найырал, кады ажылдажылга болгаш бот-бодунга дузалажыр дугайында керээге ат салганының чыл оюн Финляндияга-даа, Совет Эвилелинге-даа демдеглеп турар бо хүннерде бистиң съездивис эртип турар деп, А. Сааринен чугаалаан.

Финляндияга документиниң онза чугулазын ол демдеглээн.

СЭКП-ның төлээлериниң баштыңы, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү А. Я. Пельше кежээге база чүве чугаалаан.

Бөгүнгү байырлалга бистер, совет коммунистер, СЭКП биле ФКП-ның аразында он-он чылдар дургузунда эп-сеткил каттыштырылгазының болгаш эш-хуузунуң угаан-бодалы сиңниккен, акы-дуңмалышкы быжыг болгаш ёзулуг харылзааларның туруп келгенин сеткил-сагыштың ханышкыны-биле демдеглээрин күзеп турар бис деп, ол чугаалаан. СЭКП-ның болгаш ФКП-ның акы-дуңма харылзааларының үндезилекчизи улуг Ленин болган, О. В. Куусинен, Ю. Сирола, Т. Антикайнен болгаш өске-даа олар ышкаш, ындыг шылгарангай революсчулар-интернационалчылар ол харылзааларны хөгжүдери-биле ажылдап келген деп, А. Я. Пельше чугаалаан.

СЭКП болгаш Совет чазак Финляндия-биле чаагай кожа-хелбээ харылзааларны быжыглаар, бистиң улустарывыстың аразында найыралды хөгжүдер дугайында угланыышкынны өскерилге чокка чорудуп турар. Бистиң партиявыстың бо айтырыг талазы-биле туружун СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев мынчаар ылаптыг тодараткан: «Совет-финлянд харылзаалар тургустунуп келген бодалдарны, барымдаалавайн, харын бистиң чурттарывыстың улустарының үндезин амыдыралчы эрге-ажыктары-биле тодараттынып турар».

Мурнуу Вьетнамның хосталгазының Национал фронтузунуң төлээлекчизи Данг Куанг Минь байырлалга чүве чугаалааш, вьетнам улустуң хосталгазының херээнге ФКП-ның көргүзүп келген болгаш көргүзүп-даа турар эп-сеткил каттыштырылгазы, дузаламчызы дээш Мурнуу Вьетнамның улузунуң өөрүп четтиришкинин дамчыткан.

Никсоннуң чазаа агрессчи дайынын үргүлчүлевишаан турда агрессорга удур эптеш чок демиселди чорудар бис деп, ооң медеглелин бүгү олурушканнар диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле уткаан.

Джозеф Анкра албанындан дүшкен

ЛОНДОН. (СЭТА). Гананы хостаарының Национал чөвүлелиниң даргазы болуп турган генерал-лейтенант Джозеф Анкра албандан дүшкен. Ол дугайын Рейтер агентилелдиң корреспондентизи Аккрадан дыңнаткан. Хосталганың Национал чөвүлели бодунуң даргазынга бригада генералы А. Африфаны соңгаан.

Гананы хостаарының Национал чөвүлели — чуртта эрге-чагырганың дээди органы. Национал чөвүлел күрүне баштыңының хүлээлгезин күүседип турар болгаш чурттуң хоойлу-дүрүм үндүрер база органы болур.

Бригада генералы А. Африфа 1966 чылда күрүне эргилдезиниң база бир удуртукчузу болган. А. Африфа хосталганың Национал чөвүлелиниң составынга кирген болгаш бо үеге чедир Джозеф Анкраның шериг чазаанга саң-хөө комиссары турган.

Гана найысылалынга парлап үндүрген тускай дыңнадыгда чугаалааны болза, «политиктиг сорулгаларга акша-хөреңгилер чыылдазын чорутканының чылдагааннарын истеп хынааны даштыкы хуу фирмалардан ооң акша ап турганын илереткен» соонда дораан-на албандан дүшкен. Хосталганың Национал чөвүлелиниң хуралынга Анкра «угаан-сарыыл чок бак ёзузу дээш бодунуң харыысалгазын бүрүн билинген» деп, медеглелде оон ыцай чугаалаан.

Нигерияда дайын

ЛАГОС. (СЭТА). Нигерияның федералдыг чазааның шериглери чөөн-нигерий сепаратистерниң холунда арткан сөөлгү хоорай — Умуахиадан 20 километр ырак турар чугула демир-орук белдирин Озу-Околини ээлеп алган.

Сөөлгү неделяларның дургузунда федералдыг шериглер үймээнчилерниң контролюнда ам-даа турбушаан турар девискээрже чаа шаап халдаашкынны чоруткан. Федералдыг шериглерниң соңгу таладан Умуахиа угланышкынче шаап халдаашкынны чорудуп турар кезектери демир-орук белдири Овимден соңгу-чөөн талада чурттакчылыг Ези-Алайини ээлеп алган.

ЙЕМЕННИҢ ЧАА ЧАЗАА

КАИР. (СЭТА). ЙАР-ның премьер-министри болгаш чепсектиг күштериниң кол командылакчызы чораан Хасан аль-Амри баштаан чаа чазакты Йемен Араб Республикада тургускан.

ФРАНЦИЯНЫҢ АЛДЫН КУРЛАВЫРЫ ЭВЭЭЖЭЭН

ПАРИЖ. (СЭТА). Март айда Францияның алдын болгаш акша курлавырлары 687 миллион франкка эвээжээн, ынчангаш март 31-де ниитизи-биле 19.678 миллион франк болган. Ол дугайын Францияның Экономика болгаш саң министерствозунуң дыңнадыында чугаалаан.

Канаданың коммунистериниң съездизи

ТОРОНТО. СЭТА-ның корреспондентизи В. Никитинниң дамчытканы болза:

Апрель 4-те Торонтога Канаданың Коммунистиг партиязының XX съездизи ажыттынган. Чурттуң бүгү можуларындан 150 делегаттар съездиде олуржуп турар.

Партияның национал Даргазы Тим Бак доңчу чугаазы-биле съездини ажыткан.

Партияның Чиңгине секретары Уильям Каштан илеткел кылган.

Чуртта байдалга доктаагаш, У. Каштанның медеглээни болза, ниитилелдиң иштинге чүгле үндезин чаартылгаларны боттандырарының аргазы-биле ол байдалды өскертип болур. Чүгле күчүлүг демократтыг шимчээшкин ындыг өскерилгелерни чорудуп шыдаар. Ындыг шимчээшкин ажылчын аңгы баштаан демократтыг, антимонополисчи, антиимпериалисчи национал коалиция болган турар ужурлуг.

Делегей айтырыгларының дугайын чугаалап турган, У. Каштан АКШ империализминге баштаткан империалистиг күштерниң Вьетнамда, Чоокку Чөөн чүкте, Африкада, Латин Америкада, Европада агрессчи үүлгедиишкиннерин тодаргай чижектер-биле сойгалап, тайбыңның, улустарның хосталгазының болгаш айыыл чок болур чоруунуң херээнге, демократияның болгаш социализмниң херээнге олар кайы хире улуг айыылды тургузуп турарын көргүскен. НАТО шериг блогунга Канаданың моон соңгаар киржири, АКШ-биле шериг дугуржулгазы, ракетага удур «сейфгард» дээр системаны АКШ-ка тургузарының чаа программазы Канадага шыңгыы айыылдыг болуп турарын ол онзалап демдеглээн.

Тайбыңга ынакшылдыг болгаш демократтыг бүгү күштерниң чаңгыс эвин быжыглаарының, хамыктың мурнунда социалистиг чурттарның, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын партияларының чаңгыс эвин быжыглаарының эргежок чугулазын илеткелчи онзалап демдеглээн. Маңаа холбаштыр У. Каштан коммунистиг болгаш ажылчын партияларның Москвага чыылдырар делегей Чөвүлел хуралының чугулазын айыткан.

Канаданың Коммунистиг партиязы чоокта чаа совет-кыдат кызыгаарга маочуларның чөңгээлиг үүлгедиглерин, а ол ышкаш Кыдаттың иштики болгаш даштыкы политиказын үндезини-биле сандарадып турар маочу бөлүглелдиң политиказын буруу шаап турар дээрзин У. Каштан чугаалаан. Ол политикада кол угланыышкын болза, антисоветизм, делегейниң коммунистиг шимчээшкинин чарылдырары, империалистер-биле чоокшулажыры болур.

Чехословакияда байдалдың дугайын чугаалап турган, илеткелчиниң демдеглээни болза, Варшава Керээзиниң киржикчилери беш чурттарның шиитпирлиг хемчеглери империалистиг, контрреволюстуг халдаашкынга шыңгыы аштырыышкынны таварыштырган.

Тайбың болгаш социализм дээш демиселге сонуургалдыг кижилер тайбың болгаш социализм дээш, империализмге удур делегей демиселинде шиитпирлиг күш Совет Эвилели болур деп чүвени уттуп болбас ужурлуг.

Канаданың Коммунистиг партиязы революстуг партия болур, чүге дээрге, ооң эчис сорулгазы—ажылчын аңгының болгаш ооң эвилелчилериниң политиктиг эрге-чагыргазынга үндезилеттинген социализмни тургузары болур дээрзин Каштан демдеглээн.

Партияның чаңгыс эвин болгаш ооң хүрээлениин быжыглаарынче кыйгырбышаан, У. Каштанның илеткелиниң түңнелинде чугаалааны:

«Кайгамчык хүннү — В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылын келир чылын бистиң демдеглээр деп турарывыс факт бистиң чугаалажылгавыстың чедиишкинниг болурунга дузалаар. В. И. Ленинниң теоретиктиг болгаш практиктиг ажыл-чорудулгазы Октябрьның социалистиг Улуг революциязын чедиишкинниг боттандырарынга чедирген, а ол революция-биле кады делегей чаартылгазының чорудулгазы эгелээн».

Өске-даа чурттарның акы-дуңма коммунистиг болгаш ажылчын партияларындан, ооң иштинде Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязындан алган байырлыг чагааларны съездиге номчаан.

НАЙЫРАЛ, ЫР, ТАНЦЫ

Якут улустуң тускай аянхооннуг йөрээл аялгазы залга дола берген. Ону дыңнап, сценада ырлап турар ыраажыны көрүп олурарга, якут черниң делгемнери, иви мунгаш азы ивилерге шанактанышкаш ырлап хап орган якут аңчының, ивижиниң азы кандыг-ла бир чорук чораан соңгу-чүкчү эрниң овур-хевири сагышка кирип келир. Ол йөрээлдиг аялга бисти якут черге чедирип, Соңгу чүкте чер-чери-биле чаптылып алгаш чоруй барган делгем девискээрлиг республика биске дораан-на сагындырып келир. Якут АССР-ниң найысылалы Якутскиниң Күрүне университединиң «Сергелях-скиниң оттары» деп ыр, танцы ансамблиниң Кызылдың уран чүүл училищезинге көргүскен концерти ынчаар эгелээн. Ол йөрээл аялгазын 2-ги курстуң студентизи Клим Давыдов күүсеткен.

Оон улаштыр кундага туткулаан кыстар сценага үнүп келгеш, ээлдек, чараш күүседиглиг танцызы-биле залда олурганнарны сонуургаткан.

Ыраажылар, танцычылар сценага улаштыр-улаштыр үнүп-ле турган. Трио (үш ыраажы): Пахом Васильев, Егор Кампеев, Николай Саввин, база дөрт ыраажы кыс (квартет): Мария Петрова, Галина Михайлова, Тамара Егорова, Татьяна Ноговицына олар якут, орус, тыва («Найысылал Кызыл») ырларны чараш ырлашкылаан. Танцычылар база-ла янзы-бүрү танцыларны күүсеткен. Ылаңгыя «Тачанка», «Аъттыг кижилер» (тыва) база якут танцыларны сонуургаарчыг күүсеткеннер.

Ыраажы оол Николай Саввин бодунуң ыраажы талантызын көргүскен. Ол студент орус, якут ырларны күүсеткеш, эң сөөлүнде «Чаа-Суурум» деп тыва ырны ырлаптарга адыш часкаашкыны залга үр-ле диңмиреп турган. Федор Мартынов якут ырларны орус дылга ырлаптарга оон катап ырлаарын база-ла көрүкчүлер сценаже чалап турган.

Бөлүк хомусчулар болгаш якут улустуң хөгжүм херекселдериниң ансамбли улуг сонуургалды болдурган.

Концерт төнген. Найырал деп сөс якут, тыва, орус дылдар кырынга чаңгыланып, адыш часкаашкыннары үрле диңмиреп турган.

ВЛКСМ обкомунуң бирги секретары Д. Ооржак солун концерт дээш студентилерге байыр чедирбишаан ВЛКСМ-ниң Тыва обкомунуң Хүндүлел бижиин Якутск университединиң «Сергеляхскиниң оттары» деп ансамблинге тывыскан.

Концерт болурунуң мурнуу чарыында студент бөлүктүң удуртукчузу И. Сивцев залда олурганнарга якут студентилерниң мурнундан байыр чедирип, университет дугайын допчу таныштырып, ВЛКСМ обкомунга болгаш ВЛКСМ-ниң Кызыл хооркомунга белектерин тывыскан. Комсомолдуң Кызыл хооркомунуң бирги секретары А. Ромашов хоорайның комсомолчуларының, аныяктарының мурнундан якут студентилерге байыр чедиргеш, белек тывыскан.

Бо кежээ Тыва болгаш Якут АССР-лерниң улустарының найыралын улам-на быжыглаарынга улуг салыышкын болган.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ.

ЧУРУКТАРДА: якут хылдыг хөгжүм херекселдериниң ансамбли болгаш хомусчулар ансамблиниң солизи 5-ки курсчу И. Серавашеский.

О. ОХЕМЧИКТИҢ фотолары.

„ШЫНГА" ҮНГЕН ЧҮҮЛДЕРГЕ ХАМААРЫШТЫР

Чылгы малым чараш-ла ийин

Эалчеглиг шөлээмде Бай-Тайга район чораащ, танышым бир кырганның аалынга чеде бердим. Ооң хары ам чеден ашкан-даа болза, биеэгиле омак, сергек чаңы-биле мендилешти. Аяк шай аартап ора хөөрештивис. Даштын ыт ээрген соонда аъттыг кижи кээп дүштү. Кирип келзе-ле, колхозтуң почтачызы болду. Ол «Шын» солунуң чаа дугаарын сунарга ирей хүлээп алгаш, хүлүмзүрдү. Почтачы далаш-биле чорупту. Ирей солунун чада тудуп көргүлеп олура, чугаалайдыр:

— Ам бо удаада чылгы мал дугайында «Шында» чүнү бижип тур ирги? доочулап таныштыра каавыдам, оглукум — дээш, менче суна-дыр.

Ынчан солунуң ол дугаарынга чылгы мал дугайында элээн каш бижикчилерниң санал-оналдарын парлаан чүве. Ол чүүлдерни номчуп бердим. Кырган сөөскен даңзазынга таакпызын тип кыпсып алгаш, чугаалап эгеледи:

— Чылгы малды чөп ажыглаарынга, ону өстүрүп камгалаарынга хамаарыштыр улустуң санал-оналынга бүрүн каттыжып олурар кижи мен. Чылгы мал дээрге, тыва улустуң үе-дүптен бээр өстүрүп, эдилеп келгени ырак, чоокка мунар, чүдүртүнүп ажыглаар хөлгези ол чораан. Бо сүдүнден хымысты кылып чордувус.

Сөөлгү үеде тыва улустуң национал идик-хеп, дериг-херексел каасталгалары уттундуруп бар чорууруп эскергеш, ону чаа үеге таарыштыр кылып ажыглаарын боттандыра бергени кончуг шын. Ынчаарга чыраа-саяк, челермаңнаар эки аъттарынга ажыглаар шаандан бээр-ле база эяныг чараш ээр-чүгенниг, дужамык-көстектиг чораан болгай бис. Амгы чылгы малдың дериг-херекселдери база уттундуруп бар чыдары дыка хомуданчыг. Ажыл-даа, чарыш-даа аъттарын дерип, ажыглап турары корум чок. Мунар аъттыг ыравазын дээш, ооң даваннарын чымчак баг-биле дужааш азы кестээш салыптар болгай. Ындыг таарымчалыг херекселдер малдың даваннарынга каш-даа хонуктарда чорза өйбес. Ам кандыгыл? Болуп-на эдилеп, мунуп турар аъдының даваннарын чамдык кижилер чиңге хендир-биле шидээш салыптар-дыр. Эртенинде көөрге, хөөкүй аъттың даваннарын хендир соя кирген каапкан болур.

Чылгы малды ажыл-агыйга ажыглап турарывыс база четпес. Бистиң «Кара-Хөл» колхозтуң чылгызында мырыңай-ла четчи бергилээн улуг аъттар эмдик дешкилежип чорулаар-дыр. Аъттарны чогуур өйүнде өөреттирер ажылды организастаар болза эки деп бодаар мен.

Кырганның чугаалаан барымдаалары черле чөптүг. Чылгы мал ажылын улам сайзыраңгайжыдар чорукту холга алыр болза, бирээде ол малдың баш саны өзер, ийиде Тывага аът спортуң хөгжүдеринге улуг базым болур. Кадыкшыл суксуну болур эки шынарлыг бе хымызын бүдүрүп ажыглаар арга бистиң республиканың колхозтарында, совхозтарында бар. Ону боттандырары чугула.

Национал аът дериглгелериниң чонууунга үндезилээш, чаа утка киирип, улам уран чараш кылдыр кылыр болза, ол бир талазында. Бистиң уран шеверлеривистиң чогаадыкчы чедишкини, ийи талазында, аът херекселдериниң национал хевирин чаартып байыдар. Чылгы малды ниитиниң ажыл-агыйларынга четче ажыглавайн турарывыс билдингир.

Чамдык малчыннарны көөрге, боттарынга быжыглаан ийи азы чаңгыс аъттыг. Оларның чамдызы кырын шөөгүп калгылаан болур. Ындыг аъттарны өске аныяк, шыырак, малдар-биле чүге солуп болбазыл? Колхозтар, совхозтар төптеринде аарсаар чүүлдер сөөртүп ажыглап турар аъттарны көөрге база ындыг. Шанак азы терге кырында кижи узун кымчы-биле чеже-даа улдаарга дүжевес, чүгле кудурук шывылаар. Чоржаң, арган аъттарны аныяк аъттар-биле солуп, оларны ажылга өөредири черле чугула. Чылгы малга хамаарыштыр «Шын» солунга үнгүлээн дыка хөй бижикчилерниң санал-оналдарын деткип, бо чүүлдү бижидим.

В. САГАН-ООЛ.

Чаштарның магалыг ораны

Бичии кижи төрүттүнген. Өг-бүлеге өөрүшкү, катпы-хөг улам көвүдээр. Ынчалза-даа бичии уругну яслиге киирер бе, кырган-авазынга азы ажаакчыга азырадыр бе деп айтырыг тургустунуп келир. Чамдык кижилер бичии уругларны кырган-авазы азыраар болза эки деп-даа тургулаар. Ол база ылаптыг эвес деп бодаар мен. Бичии уруглар коллективке, хөйнүң аразынга кижизиттинерге ковгуг эки. Эки аажы-чаңның үндезиннери ынчан тыптыр. Ону херекке албаан кижилер сөөлүнде барып оглунуң азы уруунуң бодун тогдунар чаңын элдепсинип олургулаар болгай. Ясли-садка уругларны тургузуп алыры амдыызында белен эвес айтырыг дээрзи чугаажок. Ынчалза-даа ону черле чедип ап болурунун аргазы бар.

Мээң уругларым ийи. Олар ийилээ ясли барып турар. Бичии оглум «Солнышко» деп яслиде. Бо яслиниң иштинче кире бээрге, чырыын, делгемин канчаар силер. Ясли бөлүүнге уругларны эртен 8 шак бетинде хүлээп алыр. Эртенниң-не маңаа чеде бээрге кижизидикчилер-даа, ажаакчылар-даа чылыг хүлүмзүрүг-биле силерни уткуур. Эмчи сестразы бичиилерни кичээнгейлиг көрүп хүлээп алыр. Уругларны кижизидериниң дугайында арга-сүмени кижи бо-ла дыңнаар.

Катпы-хөглүг өөрүнүң аразынга барган уруг доп-дораан оларның аразынче шымны-ла бээр. Бичии уругларның турар черинде ада-иелерге булуңнуг база турган. Уругларга кандыг ойнаарактарны бээрин, агаарладырда кандыг хеп кедирерин мында сүмелеп турар. Бичиилерниң баштайгы чаңчылдарга чаңчыктырып эгелээр.

Уругларга ынак, оларның базым бүрүзүн хайгаарап, өзүп олурар бичии кижилерниң аажы-чаңын ыяк билири дээрге белен эвес херек. Ук ажылдың чажыдын билир кижилер маңаа ажылдап шыдаар. Кызылдың «Солнышко» деп яслиниң коллективи бо херекке эки бараан боор турар.

А. ПУШКИНА.

ЯСЛИ-САД

Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чыл болурунга база Совет Тываның 25 чылының юбилейинге чаа-чаа чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш, Өвүр районнуң ясли-садтарының коллективтери бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алган. Районда уругларның 4 садтарында 137, 6 яслилеринде 153 уруг кижизидилгеде турар.

«Торгалыг» совхозта уруглар ясли-садының эргелекчизи Начын Сарыг-оол ясли-садтың иштики болгаш даштыкы дериглгезин чараштыр кылган. Уругларның ойнаар шөлдеринде чуңгуну, чайганыр черни болгаш күш-культура шөлүн база чайгы үеде элезин, суг-биле ойнаар черлерни тургускан, үнүштерни олуртуп тараан. Уруглар чем болгаш идик-хеп-биле хандыртынган, өөредилге-кижизидилге ажылы эки тургустунган. Өөредилге херекселдерин болгаш көргүзүг материалдарын четчелеп, уругларның хол-биле кылган ажылының делгелгезин организастап, кичээлдерни бедик деңнелге эрттирип турар. Өрээл бүрүзүнде В. И. Ленинниң ажыл, амыдыралын көргүскен база бичии чаштар дугайында монтажтарны делгээн. Белеткел группазының уруглары школа-биле сырый харылзаалыг. Хөй чылдарда ясли-садтарга ажылдап келген кижизидикчи-башкылардан Нина Дөнен, Кара-кыс Дамдын боттарының тывынгыр мергежилин көргүзүп, группа бүрүзүнге альбомнарны кылгылаан. В. И. Ленинниң чаш чораан чылдары, космонавтар, черлик болгаш азырал амытаннар, чечектер альбомнарын чараштыр кылган.

Солчурнуң уруглар ясли-садының эргелекчизи Галина Болат-ооллдуң ажылы-биле таныжа каапталыңар. Уругларның кижизидилге ажылынче улуг кичээнгейни салып келген. Чаштарга чаа ырларны, шүлүктерни, чечен чугаааларны хүн бүрүде өөредип келген. Оларның хостуг шактарын шын организастаар талазы-биле арга-сүмени өөрүнге берип турар.

Хандагайты, Солчур, Торгалыг ясли-садтарының ажылдакчылары уругларның өөредилге-кижизидилгезин таарымчалыг организастап, экскурсияны чорудуп, шаг-үениң аайы-биле бойдустуң чараш-каас чурумалын уругларга таныштырып келген.

Район төвүнүң ясли-садында кижизидилге ажылы база эки тургустунган. Уругларны хар назын аайы-биле үскен, тускай программалыг кичээлдерни эрттирип турар. Ясли-сад өөредилге херекселн, стол, сандай-биле хандыртынган, башкылар четчир.

Саглының ясли-садының дериглгези эки-даа болза, кижизидилге ажылынче кичээнгейи кошкак, хеп-сып, өөредилге херекселдери, ойнаарактар четпес. Кедээ Советтиң күүскому, колхоза баштаар чери ясли-садка херектиг чүүлдерни четчелээр талазы-биле хемчег албайн келген.

С. САННИКОВА.

СПОРТ

ХОСТУГ ХҮРЕШ

Кежээкиниң алды шак. Совет Эвилелиниң гимнизи байырлалдыг күштүг диңмирээн. Маргылдааның судьяларының эң улуг назылыы Леонид Ушась бүгү-эвилелдиң судьязы категориялыг маргылдааның киржикчилери парадка чыскаалган дээрзин Кызыл хоорай Совединиң күүскомунуң даргазы эш Красныйга илеткээн.

Эрткен чылдың тиилекчи командазының тергиини, чаңчыл болган дүрүм ёзугаар маргылдааның тугун эрткен чылгы чемпион командазының киржикчизи эш Охапкин көдүрүп үндүрген.

Ооң соонда чемпионаттың киржикчилериниң парады болгаш маргылдааның байырлыг ажыдыышкыны болган.

Бүгү-эвилелдиң судьязы Леонид Ушась Кызыл хоорайның күүскомунуң даргазы эш Красныйга маргылдааның киржикчилери чыскаалда белен турар дээрзин илеткээн.

Эш Красный судьяның илеткелин хүлээп алган сөөлүнде чүве чугаалаан.

Ам чемпионаттың болуп турары хевисче көрнүүлүнер. Ийиги долганыгда бистиң төлээлекчивис Д. Мипчирр-оол Новосибирск командазының бир шыырак киржикчизи Александр Орзаковка сап талазы-биле тиилеттирген. Абакан мөгези Асочаков биле Красноярск крайның мөгези Валерий Оюн оларның аразында маргылдаа чидиг демиселге эрткен. Түңнелинде, Оюн сап талазы-биле тиилеп үнген. Сибирьниң аныяктар аразында чемпиону Королёвту (Кемерово) арыг тиилээш мактаткан.

Сибирьниң аныяк мөгелериниң талазы-биле база бир чемпион Г. Королёв биле Кызылдың аныяктар школазының директору Болат-оол Чөкпек оларның аразынга болган демиселге Чөкпек тиилээн. Абаканның мөгези Тюкпеев биле Красноярск крайның мөгези Оюн оларның хүрежи Оюннуң талазынче чайылган. Александр Чүлдук хүрешти эң шалып темпилиг эгелээн болгаш чараш аргаларны кылган. Удурланыкчызы Королёвту арыг тиилээн.

А. Охапкин биле М. Нафтулин оларның хүрежи Охапкинче чайлы берген. Абаканның мөгези-биле Красноярск мөгези Антошин сегиржип алганнар. Түңнелинде, Антошин арыг тиилелгени чедип алган.

Кемерово областың мөгези Старожилов биле Новосибирск областың мөгези Душин оларның аразында демисел солун болган. Бирги разрядчы Душин мастерге кандидатка удур чараш аргаларны үндүргеш, сап талазы-биле тиилеп үнген.

Кемеровонуң мөгези Брайко биле Красноярск крайның мөгези Андриашвили олар боттарынче дидим халдажып шыдавайн хүрешкеннер. Ужуражылганың түңнели хайым болган. Аар деңзиниң мөгези, Кызылдың нүүрүн камгалаан мөге Г. Галин хевиске үнүп келирде хөрлүг турган. Удурланыкчызын октап болур турган-даа. Ынчалза-даа Анатолий Брайко эптиг үени шын ажыглааш, ону арыг октаан. Кызылдың аар деңзилиг мөгези Г. Галин Кемерово областың мөгези Анатолий Брайкога октаткан. О. Морозов кандыг-даа кажар аргаларны хереглеп турда, ону ажып эрткеш, О. Чеботаев арыг тиилелгени чедип алган. Чемпионат үргүлчүлевишаан.

С. ТАМБА.

Чурукта: маргылдаа үе[...]зинде сегиржип алышкан.

Редактор К. Н. ДИИГА.

АКША САЛЫЫШКЫНЫ

Күрүнениң күш-ажылчы ажаалга кассаларының сорулгазы болза, чонуң акша-хөреңгизин шыгжап, оларның материалдыг чаагай байдалын болгаш культурлуг амыдыралын улам-на экижидери болур.

Ажаалга кассаларынга туда акша чок санажылганы шалыңдан, пенсиядан болгаш колхозчуларның акша орулгазындан шилчидерин республикада организастааны акша-хөреңгини шыгжаарынга кончуг эптиг болуп турар.

Чок санажылганы чогумчалыг ажыглап, хөй түңнүг акшаны чыып, боттарынга бажың-балгат тудуп ап, септелгени кылып, улуг өртектиг бараанарны садып алырынга, курорттарга дыштанырынга дыка дузалыг.

Эвээш түңнү, чижээ, 3-5-10 рубльдни шилчидип болур. Ажылчыннарның, албан-хаакчыларның, пенсионерлерниң, колхозчуларның ажаалга кассазынче шилчиткен акшазы салыышкынының түңүн ковүдедир болгаш оларның хууда орулгазын шын организастаар. Ажаалга кассазынче шалыңын, пенсиязын азы колхозчуларның акша орулгазын шилчидер дээн болза, ажылдап турар чериниң бухгалтериязынга билдириишкин киирер. Аңаа шилчидер акшаның түңүн, ажаалга кассазының дугаарын болгаш бодунуң санажылга дептериниң дугаарын бижиир. Бир эвес ажаалга кассазынга санаашкын талазы-биле санажылга ажыттынмаан болза билдириишкинге «Чаа» деп сөстү киирер.

Салыкчының шилчиткен акшазының түңүн ажаалга кассазы ооң салыышкынының санажылгазынга болгаш ажаалга дептеринге киир бижиир. Бир эвес салыкчы кижиге мурнунда дептер чок турган болза, ажаалга кассазы бир дугаар кээрге-ле, аңаа ажаалга дептерин тыпсыр.

Бистиң Кызыл хоорайда салыкчыларның шилчиткен салыышкынының түңү чылдың-на өзүп турар. 1968 чылда чүгле шилчиткен салыышкынның түңү 200 муң рубль четкен. Типографияның бухгалтери Белова, хлеб заводунуң бухгалтери Хмелева, хоорайның социал хандырылга чериниң бухгалтери Соколова, «Кызыл тудугнуң» тудуг эргелелиниң бухгалтери Писаренко олар акшазын үргүлчү шилчидип турар. Хлеб заводунуң ажылчыны А. Симопенко ай санында шилчилгени кылып, улуг өртектиг бараанны садып ап турар.

Пенсионерлер В. Компасов, Н. Шакирзанова акшаны ажаалга кассазынга шыгжаары эптиг болгаш ажыктыг деп турарлар. Дыка хөй ажылчы чон салыышкынның бо хевирин ажыглап турар, кижи бүрүзү ону ажыглаар болза таарымчалыг.

К. ПОДСАДНИКОВА.

Улуг баштыңчының тураскаалынга

РИМ. СЭТА-ның корреспондентизи Ю. Лопатинниң дамчытканы:

В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 100 чылында ооң Чогаалдарының бүрүн чыындызын Италияга үндүрерин доозар. Италияның Коммунистиг партиязының «Эдитори риунити» дээр ном үндүрер чериниң кол редакторы болгаш ленинчи ажылдарны парлап үндүрери дээш харысалгалыг Дж. Гарритано ол дугайын СЭТА-ның корреспондентизинге дыңнаткан.

Совет күрүнениң үндезилекчизиниң Чогаалдарын парлап үндүрери-биле планнаан 45 томнуң 39-зу парлалгадан үнген, оон арткан алды томнар бо чылдың төнчүзүнде парлаттынып үнер. В. И. Ленинниң Чогаалдарының бүрүн чыындазын парлап үндүрери политика талазы-биле улуг болуушкун болур деп чүвени эки билип, ону чедиишкинниг күүседири-биле шудургу ажылдап турар бис. Ленинчи ажылдарны парлап үндүрери «Эдитори риунити» ном үндүрер чериниң ажыл-чорудулгазынга чугула черни кезээде ээлеп келген деп, ол чугаалаан.

Фашизмниң үезинде В. И. Ленинниң болгаш марксизм-ленинизмниң өске-даа класиктериниң ажылдарын даштыкыга чуга папирос саазынынга парлааш, Италияга чажыды-биле киирип, фашизмге удурланыкчыларның салгалдары ол ажылдарны чажыт байдалга өөренип турган деп, Дж. Гарритано уламчылап чугаалаан. Хосталган соонда Италияга ол чогаалдарны үргүлчү парлап үндүрерин организастаан болгаш олар итали ажылчын ангының дайынчы чепсээ болган.

Делегей пролетариадының баштыңчызының биографиязын ленинчи юбилейде парлап үндүрери-биле белеткеп турар. Италияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң кежигүнү Лючано Группи ол биографияны белеткээр талазы-биле ажылдап турар деп, Дж. Гарритано дыңнаткан. Оон ангыда «Эдитори риунити» Владимир Ильичиниң чогаалдарының чыылдаларын болгаш тус-тус ажылдарын парлаарын үргүлчүлевишаан, чоокку үеде ном үндүрер чер В. И. Ленинниң шилиндек чогаалдарының үшкү үндүрүлгезин парлап үндүрер.

ЧАГЫДЫП АЛЫРЫНЧЕ ДАЛАЖЫҢАР!

СОЛУННАРНЫ БОЛГАШ ЖУРНАЛДАРНЫ АЛЫРЫНГА ҮЗҮКТЕЛИИШКИН БОЛДУРБАС ТӨЛЭЭДЕ, 1969 ЧЫЛДЫҢ ИЙИГИ ЧАРТЫЫНЫҢ ЧАГЫЛГАЗЫН МАЙ 25-КЕ ЧЕДИР УЗАДЫП ТУРАР.

„ШЫН" СОЛУННУ

«Союзпечатьтың» бүгү-ле салбырларын, харылзаа белдирлерин, киоскилерин болгаш ажылдап турар черлеринерде хөй-ниитиниң парлалга тарадыкчыларын дамчыштыр чагыдып ап болур силер.

ЧАГЫДЫЛГАНЫҢ ӨРТЭЭ: 6 айда 3 рубль

СОЛУННУ БАШ БУРУНГААР ЧАГЫДЫП АЛЫРЫНЧЕ ДАЛАЖЫҢАР!

ТЫВАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА

Апрель 6-ның хүнүнде Башкир чогаалчы И. ЮМАГУЛОВТУҢ

„ӨЖЭЭН" (НЭРКЭС)

деп ийи көргүзүглүг шиизи болур.

Шииниң эгелээри 19.30 шакта. Касса эртенгиниң 10 шактан эгелеп ажылдаар.

Кызыл садыг чери садыгжыларның үш, касса аппараттарының кассирлериниң бир ай хуусаалыг курузунга өөреникчилер хүлээп ап турар. 8 классты дооскан, 18 хардан өрү назылыг хамаатыларны хүлээп алыр. 1969 чылдың апрель 1-де өөредилге эгелээн.

Өөренирин күзээннер Кызыл садыг чериниң кадр килдизинге келир.

КЫЗЫЛ САДЫГ ЧЕРИ.

КИНО

АПРЕЛЬ 6-ДА

«НАЙЫРАЛ»: «Кады... г-быжыг» 10.30, 12.15, 2, «Кедээге ужуралдар» 4, 5.45, 7.30, «49 хүн болгаш дүн», «Ленинге тураскаал», «Кедээге у... журалдар» 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: Уругларг... а дириг-чуруктар 10. «Шуптузун биликсеп тур мен» деп ... киноклуб» 11.30, «Чажыт монах» 1.30, 3.30, «Бир кижи ... артык» 5.30, 7.30, 9.20 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Үш чоо... н кижи» (д. э). 11.45, 1.30, «Улуг маневрлер аразында» 3.1... 5, 5, 6.45, 8.30 шактарда.

АПРЕЛЬ 7-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Вера эм... чи» 10, 2, «Каир 30 чылдарда» 12, 4, 5.55, 7.50, 9.45 ша... ктарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Кайгам... чык ортулуктар» 10.30, 2.10, «Кедээге ужуралдар» 12.... 20, 4, 5.50, 7.40, 9.40 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Бичии Ч... орвен, боцман болгаш Мөзэс» 3, «Бир кижи артык» 4.50, 6.40, 8.30 шактарда.

редакцияның адрези

Кызыл. Щетинкин—Кравченко кудумчузу, бажың № 3, ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 21-63, редакторнуң оралакчыларының болгаш пропаганда килдизиниң 35-24, харысалгалыг секретарьның 23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 23-54, культура килдизиниң 37-13, көдээ ажыл-агый килдизиниң 21-47, үлетпүр килдизиниң 22-64, чагаа база совет тургузуг килдистерниң 21-27, информация килдизиниң 20-60, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

Солун неделяда алды катап үнер

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында парлалга эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин—Кравченко кудумчузу, 1). ТС—00609.